RUDÉ PRÁVO, 5. července 1967, str. 3.

Vrstevník píše F. Jánskému

Nejen nás, kteří jsme byli u partyzánů nebo v čs. či spojeneckých jednotkách na frontách druhé světové války anebo v koncentračních táborech, ale i mladé čtenáře určitě velmi zaujala knížka Filipa Jánského Nebeští jezdci. Jeho postavy nejsou mramoroví hrdinové, ale živí, plní, opravdoví lidé, kteří milovali i nenáviděli, nejednou měli menší či větší strach, a přece znovu a znovu vzlétávali a neviděli v tom nějaké mimořádné hrdinství, protože tehdy tak žily miliony lidí.

O to více mě překvapil jeho názor, který vyslovil v týdeníku Student č. 24/1967. Třebaže jsem dnes historikem z povolání, chci se k této problematice vyjádřit především jako její aktivní účastník. Nemíním také rozebírat nelogičnost jeho tvrzení, že v roce 1938 jsme neměli bojovat, že »dané řešení za dané situace bylo jedinečné«, avšak bojovat v roce 1938, bránit republiku, naše domovy před cizáckou okupací bylo prý méně principiální než odstranění Heydricha. Není kapitulace bez boje v úplném protikladu se snažením Nebeských jezdců? Napadá mnoho dalších otázek, jako např.: proč se nemělo bojovat v roce 1938 za mnohem příznivějších podmínek »i za cenu podstoupených obětí«, a i když dnes nikdo nemůže dokázat, jak by byl boj skončil. Vždyť stejně jako pro jednotlivce, tak i pro národy existují také pojmy jako čest, svoboda, které jsou nebo by měly být tou hraniční čárou, za kterou je už jen otevřený boj bez ohledu na výsledek. Vždyť i ti, kteří poznali hrůzy první světové války, v roce 1938 nastoupili, protože jsou chvíle a události, kdy pro čestného člověka není jiné východisko. A proto F. Jánský a my všichni, kteří jsme chtěli bránit republiku, jsme se později, nejednou za horších okolností, ba i s menšími vyhlídkami na vítězství, přece jen dali do boje.

F. Jánský bohužel svou koncepci blíže nedoložil, takže jeho argumenty neznám. Myslím si však, že nepopiratelným faktem je, že Mnichov otevřel cestu nejen k likvidaci naší státní samostatnosti, ale i ke druhé světové válce, ke strašným plánům a k jejich částečné realizaci, k fyzickému vyhubení našich národů atd. A dají se vůbec vypočítat tragické následky Mnichova v duchovní oblasti?

K základní myšlence a jednoznačnému tvrzení, že bylo správné, když jsme v roce 1938 nebojovali, chci se vyslovit jako příslušník té části slovenské inteligence, která vstoupila do KSČ v předvečer rozbití republiky, a současně jako vrstevník Filipa Jánského, který prožil ony tragické dny, týdny a potom dlouhá léta antifašistického zápasu doma, na Slovensku, v ilegalitě a mezi partyzány.

V každé době, v každé konkrétní situaci mají lidé své myšlení, cítění, problémy, rozpory, i rozpaky, ale i obsah, smysl a cíl svého snažení. Ta část mladé české a slovenské generace, která se při vstupu do veřejného dění v posledních letech první republiky přidala k antifašistickému táboru, měla přes nemalý názorový rozdíl silné a pevné pojítko — všichni byli zajedno, mezi sebou i se staršími generacemi. O naší národní samostatnosti a státní svrchovanosti jsme nebyli ochotni s nikým diskutovat, protože ČSR byla pro všechny československé vlastence přirozeným státním útvarem. A všichni jsme byli přesvědčeni, že republiku nikomu nedáme. Bohužel tehdejší státní představitelé kapitulovali před nepřítelem a zradili nás všechny, kteří jsme chtěli bránit svou vlast. Tak to spolu s F. Jánským viděli, poznali a potom těžko, přetěžko pocítili i všichni jeho vrstevníci.

Když jsem znovu četl historická fakta o naší připravenosti, čísla o výzbroji a divizích, chtě nechtě jsem si zavzpomínal: copak jsme při přípravě partyzánského boje na Slovensku přepočítávali — odborně řečeno — naši a nepřátelskou palební sílu jako podmínku bojového vystoupení? Vždyť tu jsme měli relativně menší. (Relativně proto, že jak v roce 1938, tak i před Povstáním jsme měli materiální oporu v Sovětském svazu a během války i v ostatních spojencích.) Anebo jsme měli při těch počtech dojít k výsledku — i tak všechno rozhodnou fronty velmocí? Vždyť i tehdy mohl »štábní« důstojník, který tehdy analyzoval pro vládní činitele vojenskou strategickou situaci«, odvést »mistrovské dílo« — výsledek války byl v roce 1944 jasný, tedy nač »do toho jít«?

Všichni důslední antifašisté i Filip Jánský, když jako vojenský pilot znovu a znovu vzlétával, třebaže věděl, že to může být jeho poslední let, i já jako partyzánský komisař, když jsem chodil znovu a znovu na přepady, třebaže jsem také nevěděl, zda jeden z nich nebude pro mne přece jen posledním, jsme znali jen jedny jediné počty, ty, které se zrodily už v letech našeho ohrožení německým fašismem — bojovat.

Staré, nové i současné dějiny jsou plné dokladů, že státní představitelé národů, třeba i méně početných, postavili se do čela zápasu za národní svobodu bez ohledu na momentální vyhlídky, které jsou vždy konec konců relativní, protože jsou hodnoty, se kterými se ani netaktizuje, ani neobchoduje. Proto se naše národy odvrátily od těch představitelů, kteří zklamali, a vyzdvihly do svého čela nové, statečnější, kteří nás potom dovedli k vítězství nad okupanty.

Lépe snad nic nevystihuje naše tehdejší i dnešní cítění než to, že v oněch krušných letech i ti, kteří neměli vztah k poezii, si nejednou opakovali překrásné verše Sama Chalupky ještě z první poloviny minulého století:

A ty, mor hoľ — hoj, mor hoľ, detvo
môjho rodu,
Kto kradmou rukou siahne na tvoju
slobodu:
A čo i tam dušu dáš v tom boji
divokom:
Mor ty lan, a voľ nebyť, ako byť
otrokom

Doc. VILIAM HANZEL, CSc.

RUDÉ PRÁVO, 5. července 1967, str. 3.

Lovit se nebude

Mám dvanáctiletého syna, který velmi rád chytá ryby. Celý rok se těšil, že bude smět o prázdninách chodit s prutem kolem potoka a prožívat to nevysvětlitelné vzrušení, až se mu nějaká vodní havěť, neviditelný soupeř v hlubině, zatřepotá na udidle. Ono to však není jednoduché. Nemůže si za celoroční úspory koupit příslušné povolení (ještě nedávno to bylo možné).

Nejdříve je třeba sehnat formulář, podepsat ho musejí rodiče, dále musí získat souhlas plonýrská organizace a vyjádřit se musí i třídní učitel. Teprve pak může požádat národní výbor, aby si za 10 Kčs mohl koupit roční rybářský lístek. Ale to neznamená, že může vzít prut a jít k potoku. S lístkem totiž musí jít teprve do příslušné odbočky Čs. rybářského svazu a koupit si »povolenku k rybolovu« na přesně určený kousek potoka.

Syn všechna potvrzení měl, zašel tedy do Zdic. A tady mu řekli: »Nemáme, chlapče, nemáme. Dostali jsme jich z krajského výboru svazu dvacet a ty jsou jenom pro plonýry ze Zdic.« Slzy jako hrachy se mu začaly koulet po tvářích. Chtěl jsem situaci nějak vyřešit, navrhl jsem tedy, že koupím lístek pro dospělé. »Když je kluk, nemůže mít lístek pro dospělé.« Tím rozmluva skončila.

Vzpomněl jsem si, jak jsem na začátku prázdnin jako kluk upaloval ke starému hostinskému ve Zdicích, který měl potok propachtovaný. Ten rozřízl pytlík od mouky a nadepsal rozkřípaným pérem povolení k rybolovu. Potom chtěl dvacet korun. Nastala nepěšitelná situace, protože jsem měl jen pět korun. Po vteřinách ticha zazněla osvobozující slova: »Tak si chyťte zadarmo.«

Nechci vychvalovat staré časy. Hodnoty, které mají k dispozici dnešní děti, jsou nepoměrně větší, než jsme měli my. Proč ale takové běhání a shánění podpisů pro získání »lístku«, když je to k ničemu?

Z. URBAN, Praha 7

Proč změny pracoviště

Kdo pozorněji sleduje hospodářské dění, mohl si povšimnout, že v plánu na letošní rok se do určité míry mění zaměření investic. Výraznější má být podporován chemický a spotřební průmysl, výroba stavebních hmot a některé stavby důležité pro zlepšení životního prostředí. Ke zpomalení investiční činnosti naopak dojde v metalurgii, uhelném průmyslu a v některých dalších odvětvích.

To má přirozeně své opodstatnění, což nejlépe vynikne z toho, že ve výrobě ocelí na jednoho obyvatele, ponecháme-li stranou účinnost využívání tohoto základního materiálu, patří Československo mezi světovou špičku, kdežto ve výrobě plastických hmot a zejména syntetických vláken je hluboko pod průměrem nejvyspělejších zemí. Neúměrně mnoho textilních surovin musí proto dovážet.

Další otázkou, zaměstnávající více nebo méně i další státy, je struktura používaných paliv. Zatímco u nás v ní stále ještě vysoce převažuje uhlí, v řadě zemí se těžiště v posledních letech přesunulo na tekutá paliva a zemní plyn, jejichž využívání je z mnoha důvodů efektivnější. Proto také se začala omezovat těžba v některých revírech a stoupne spotřeba nafty, kterou jen ze Sovětského svazu vedle zemního plynu máme v roce 1975 dovážet na 15 miliónů tun.

Vezmeme-li dále v úvahu, že se po roce 1970 bude stavět zhruba o 40 tisíc bytů více než v současné době a že bude nezbytné i nadále rušit zastaralé provozy s nízkou produktivitou práce, nutně z toho vyplyne, že účelnější rozdělení investic a zintenzívnění výroby si vynutí uvolnění pracovníků v některých odvětvích a jejich postupný přechod na jiná úseky. Přitom se není možno vyhnout různým problémům a potížím souvisejícím s nároky na změnu kvalifikace, dojíždění do zaměstnání i se snížením výdělku.

Jinak řečeno, změny struktury národního hospodářství mají vedle kladných stránek, z nichž je prvořadé zvýšení společenské produktivity práce, i svá nepříznivá důsledky. Kdyby se však váhalo s jejich uskutečněním a zůstalo u sociálního pojetí zaměstnání, konservovala by se nízká technická úroveň výroby, což by vedlo i k brzdění růstu národního důchodu.

Pro přechod na jiná pracoviště a volnější pohyb pracovních sil vůbec nutno vytvářet takové podmínky, aby nedocházelo ke zbytečným nejasnostem, průtahům a konfliktům. Podle zásad, která minulý týden vláda schválila, jsou jednotlivé podniky povinny seznámit uvolňované zaměstnance předem s tím, jak pro ně bude zajištěno jiné vhodné zaměstnání, a s národními výbory mají účinně pomáhat při jejich přechodu na nová pracoviště.

V těch případech, kde je odsazenstvo zainteresováno na hospodářských výsledcích podniku, přísluší pracovníkovi při odchodu úměrná část podílu a v uznání práce mu se souhlasem závodního výboru ROH může být vyplaceno odstupné až do výše šestiměsíčního průměrného výdělku. Protože se může stát, že někdo nebude moci bezprostředně nastoupit na novém pracovišti, bylo rozhodnuto, aby v takových případech obdržel 80 % čistého průměrného výdělku, nejvýše však 1800 Kčs měsíčně.

Přesuny pracovních sil, které nelze vyloučit a jež se změnami ve struktuře národního hospodářství probíhají ve všech zemích, by nebylo správné vykládat jako předzvěst nebo projev nezaměstnanosti. V letech 1955 až 1966 přibylo v národním hospodářství bezmála 800 000 pracovníků. V letošním roce se má zaměstnanost zvýšit o dalších 50 000 a s podobnými přírůstky se počítá i v dalších letech. Jedná se tedy o lepší rozložení pracovních sil, a nikoli o absolutní přebytek, v řadě oborů bude i při jejich účelnějším rozdělení potřeba i nadále větší než nabídka.

FRANTIŠEK KOURIL

Opět po stopách epidemie

NA NÁMATKOVÉ KONTROLE S HYGIENIKEM

Na tři tisíce dětí a dospělých postihlo právě před rokem na Karvinsku hromadné onemocnění salmonelózou. V historii československého lékařství to byla nejrozsáhlejší střevní epidemie toho druhu a navíc si vyžádala i jeden dětský život. Veřejnost tedy právem očekávala, že příslušné orgány celou záležitost důkladně prošetří a najdou viníka. Jenže věc byla velmi složitá a nebylo zřejmé v lidských silách ukázat prstem: tys to byl! Alespoň se tedy zpřísnily předpisy a zostřil dozor v potravinářském průmyslu i obchodě. S jakým úspěchem? To jsme se pokusili zjistit namátkovou prověrkou v několika provozovnách karvinského okresu. Průvodcem nám byl nanejvýš povolaný odborník — doktor Alfons Klein z Krajské hygienické stanice v Ostravě.

A prozradíme hned úvodem, že prověrka — po neslavném výročí salmonelózy — nedopadla dobře. Tolik prohřešků proti základním předpisům i zpřísněným hygienickým opatřením nelze prostě přehlédnout a přejít mlčením. Tím víc překvapilo, že nejeden vedoucí byl hezmála uražen, když za prohřešky a nedostatky měl zaplatit i poměrně nízkou pokutu. Zdá se, jako by lidem v potravinářském průmyslu i obchodě za ten rok otrnulo.

Z karvinských Cukráren a pekáren expedují denně až jednu tunu nejrůznějších výrobků a loni mezi nimi byly i ty, které způsobily salmonelózu. Stopa vedla až k vejcím produktům, ale tady se ztratila v anonymitě dodavatelů. Jsme tedy zvědavi, jak zde čelí možnému nebezpečí.

Vedoucí Vladislav Wiaczorek se omlouvá, že je pondělí, a leccos tudíž není v naprostém pořádku, doktor Klein však nachází hrubé závady: jako z udělání jsou v lednicích, ostatně ještě špinavých ze soboty, nakvašené bílky a žloutkový krém staršího data, kovve se lžičkou nemají dostatečné označení a také zboží ze skladu má stejnou závadu. Na pracovišti jsou v zásuvkách mezi nožmi a vidličkami umašťěné hodinky a jiné osobní předměty, za pekařskou pecí někdo nechal otevřenou rybí konzervu. Za další pecí se v krabicích „suší" zbytky z koláčů a kdovíčeho ještě, jedno okno ve výrobně je rozbité a praskla tabule stojí nebezpečně blízko cukrářských surovin. Okna ve skladech a ve výrobně nemají síta proti hmyzu a otevřou-li se v parném létě . . .

Pod pult prodavačky v Českém Těšíně (prodejna 001-13 na Revoluční ulici) zákazníci naštěstí nevidí . . . FOTO: V. SVORČÍK

Ale nejen výroba ohrožuje spotřebitele, také nesprávná manipulace se zbožím v obchodě může mít na svědomí další epidemii. Jsme v prodejně Lahůdky na náměstí v Karviné 1 — a znovu týž obrázek: Ve vitrínách čtyři dny stará jelítka, stejně nevábný vzhled má sekané a tlačenka z vařených kolen, chlebíčky se skladují nízko u země a chytají všechen zvířený prach a v šatně prodavaček by bylo stýdno i největšímu lenochovi.

Otřesný obrázek poskytuje prodejna Potraviny 001-13 v Revoluční ulici v Českém Těšíně. Doktor Klein musí vyřadit téměř pět kilogramů čpících a plesnivých vepřových hlav, půldruhého kilogramu rolované šunky, kilo krkovičky a další zboží v hodnotě asi 500 korun.

Obdobná je situace i v havířovské prodejně Potraviny 52804, kde je vedoucí Emilie Škutová. Ta se sice právě vrátila z dovolené, ale salmonelóze by nebrala ohled na lidské problémy a ve vitríně na prodejny je čtyři dny starý, rybí a majonézový salát, který se podle předpisu musí prodat nejpozději do 24 hodin, v umývárně téměř celý pecen ementálského sýra, na němž úspěšně kraluje plíseň, v lednici mezi zbožím určeným zákazníkům zase otevřená rybí konzerva a plesnivý jogurt, 36 plechovek fredokrému k výrobě zmrzliny má dávno prošlou garanční lhůtu, jedna plechovka dokonce o pět měsíců!

A prohřešky proti základní hygieně, byť na přímo právě „ty salmonelózové", jsme našli i v dalších prodejnách a restauracích v Havířově i Orlové a většinou šlo o společný rys: v nedostatcích jsou vedoucí prodejen a prodavači až tím konečným úderným hrotem nepořádků svých podniků vůči zákazníkům, byť se značným osobním podílem na antihygieně. Vždyť například prodejna před hraničním přechodem v Českém Těšíně nemá žádný chladicí pult a zboží zde rychle podléhá zkáze; obchodní podniky vyrábějí saláty a nutí je prodejnám bez ohledu na poptávku a počasí a navíc je rozvážejí maximálně třikrát týdně, což je v hlubokém rozporu s hygienickými předpisy; volné soboty jsou dalším zlem u zboží rychle podléhajícího zkáze, protože PRODAT SE MUSÍ, a tak přijde na pulty i po neděli; přejímka zboží je většinou nekvalitní a do obchodů se dostanou polotovary s prošlou garanční lhůtou a tedy i zdraví nebezpečné — prostě důvodů k zamyšlení po této prověrce by mělo být víc než dost.

Abychom ovšem jenom nekritizovali: hlavně v Českém Těšíně je dostatek prodejen, kde se snaží nabídnout zákazníkům kvalitní a dobře udržované zboží, překvapila zde i nádražní samoobsluha — tak častá Achillova pata pohostinství — a další provozovny. A když v okrese, který se neslavně zapsal salmonelózou, mohou mít na jedné straně dobrý výrobny i prodejny, proč trpí takové, které hazardují se zdravím spoluobčanů?

JOSEF TILL.

SVOBODNÉ SLOVO. 6. července 1967, str. 1.

5/163/X

VLASTENECTVÍ JE MODERNÍ

S vlasteneckým cítěním u nás není v poslední době vše v pořádku. Už se o tom dlouho a vytrvale hovoří. Průzkumy mezi mládeží signalizují, že tam je problém nejžhavější, ale i mezi zralými dospělými lidmi vzniká nejedna pochybnost. Dalo by se shrnout asi takto: vlastenectví může být silou u mladých konstituujících se národů, ale u nás, teď v moderní době narůstání nad národních a nadstátních celků v politické, hospodářské, kulturní a jiné sféře je přežitkem atd. atd.

■ ■ ■

TO NA PRVNÍ POHLED má logiku. Chyba je ovšem v tom, že se tu bere v úvahu vlastenectví tvaru dost starého. Chtěl bych bránit pojem vlastenectví „obrozeneckého" — to bylo silné, velké, a to bychom potřebovali. Tady se myslí spíš to vlastenectví, které dovedlo zbytnět v nacionalismus, s nímž máme u sousedů z doby nedávno minulé prašpatné zkušenosti, anebo zplanět v slova, fráze, hesla, což nám také není věc neznámá. Takové vlastenectví je skutečně veteš, která patří na smetiště.

■ ■ ■

A TÍM jsme u podstaty: stejně jako vše kolem nás i vlastenectví se proměňuje. Moderní doba integrace nevystačí s dávnou náplní mnoha jiných pojmů, vyžaduje si i nová pojetí toho, čemu říkáme vlastenectví. President republiky A. Novotný v jednom ze svých projevů, není to tak dávno, naléhavě připomněl, že teď, právě teď nad jiné potřebujeme zdravé činorodé připětí k vlasti. To není náhodné. Neboť stále víc a víc lidí svou prací, duševní činností a technickými provozy bude překračovat hranice národa a státu. Ale čím výš a dál půjdou, ať to zní sebeparadoxněji, tím víc si budou muset uvědomovat svou příslušnost k národu. Člověk je vázán nejen s těmi, s nimiž současně žije, ale i s těmi, kdož byli před ním a přijdou po něm. Je sám sobě předkem i budoucí generací, jak bylo hezky řečeno.

■ ■ ■

Z NEPOCHOPENÍ toho vzniklo mnoho chyb a přehmatů, přervání prostých vývojových procesů, umělé roubování cizích nesourodých prvků atd. A nebezpečí že bychom mohli pokračovat není zažehnáno. Proto se znovu vracíme a budeme vracet k národním tradicím, což nemá být konservatismem, ale posilováním v čistých pramenech. Proto se vracíme k národním prvkům, abychom porozuměli a učili se u jiných národů. K prospěchu svému i jejich. Nelze prostě být světovým, což se dnes žádá, bez zakořenění doma. Nebývá to lehké. Dost lesklých úspěchů jinde mate, ale je to ta nejbezpečnější kotva pro člověka, která může dát smysl životu.

■ ■ ■

PROČ se k tomu vracíme dnes? Je den Mistra Jana Husa. Nejedno heslo a citát z něho jsme si říkávali. Podívejme se však: jak on dovedl svůj boj spojit s věcí lidu a tím ji povýšit na věc celého tehdejšího světa. Tím je nám i přes čtyři a půl století stále moderním člověkem, k jehož odkazu se budeme vždy a s úctou vracet.

Dr. Karel DOBEŠ.

LITERÁRNÍ NOVINY, 8. července 1967, str. 1,3. a 4.

6/163/X

USNESENÍ IV. SJEZDU československých spisovatelů

Z konfrontace minulosti s přítomností vytváří si člověk svou představu o budoucnosti. Hledá ve svých dějinách takové události a situace, které posilují jeho naděje a touhy, jeho víru v možnost přetvoření světa k prospěchu lidského rodu.

Událostí, která určila charakter našeho století, jeho konflikty, dramata a perspektivy, byla Velká říjnová socialistická revoluce. Dokázala, že člověk může sám rozhodovat o svém osudu. Padesátiletá zkušenost potvrdila aktuálnost Leninových myšlenek, vyslovených na začátku tohoto vývoje jménem všech lidí, kteří v různých kontinentech a v různých zemích považují spravedlivou socialistickou přeměnu světa za svůj životní úděl, za velkou možnost lidstva: „Dosud všechen lidský důmysl, všechen lidský génius tvořil jen proto, aby jedněm dal všechny plody techniky a kultury a druhým odmítal to nejnutnější — vzdělání a rozvoj. Dnes naopak všechny divy techniky, všechny vymoženosti kultury se stanou majetkem všeho lidu a od této chvíle už nikdy nebude lidský důmysl a génius zneužit k násilí a vykořisťování. My to víme — a nestojí tedy za to pro splnění tohoto vznešeného úkolu pracovat, nestojí za to věnovat mu všechny síly? Pracující lid vykoná tuto titanskou historickou práci, neboť v něm dřímou velké síly revoluce, obrození a obnovy."

Lidská existence a celistvost lidské osobnosti je vytvářena v naprosto konkrétní historické situaci, kterou určují mocenské síly rozděleného světa. Před těmito základními rozpory naší epochy nemůže nikdo z nás uniknout, nevěříme již dávno v mýty a pověry o velikosti neangažovaného postoje. Proti hrozbě, která chce znovu užít moc proti člověku a proti lidstvu, vědomě stojíme na straně socialismu, který umožňuje člověku vytvořit společnost skutečné lidskosti.

I. Naléhavě vyvstává staronová otázka: Jaký smysl a jaké místo zaujímá kultura v současném světě? Tato otázka vystupuje do popředí stále naléhavěji, neboť v záplavě masového ovlivňování propagandy, v ohromujícím rozmachu metod, jimiž se dnes působí na tvorbu veřejného mínění, se zdá, že kultura se stává pouhým přívěskem a přepychem civilizačního procesu.

Vidíme-li smysl socialistického zřízení a jeho humanismu v uskutečňování reintegrace člověka, jemuž je zaručen statut občana s veškerým respektem k neodcizitelnosti osobnosti (zřícení mýtu privilegií, důstojný vztah jednotlivce k sociálnímu a výrobnímu pořádku), pak nelze pohlížet na kulturu jen jako na cosi podřadného, odvozeného, neboť kultura a politika mají společný cíl v různých sférách, ale se stejnou odpovědností. Základním rysem socialistické kultury není vytvářet určitý kanonizovaný soubor hotových poznatků, ale uskutečňovat proces hledání, ve kterém se ustavičně klade otázka a ve kterém se na ni ustavičně hledá odpověď: Co je smysl a jaké jsou cesty k osvobození člověka, k větší míře jeho svobody?

Kultura je tedy hlavní sférou, v níž člověk může zkoumat cestu k moderní a nedeformované lidské existenci. Je hlavním ukazatelem úrovně celé společnosti. Velké epochy lidských dějin, například celá období antické kultury nebo renesance, žijí v současném vědomí jedině prostřednictvím svého tvořivého ducha, hodnotami své kultury. A naopak: nic není trvalejší obžalobou politických režimů než absence velké kultury.

Volnost možností socialismu je, že se může vědomě a programově bránit proti odlidšťujícím stránkám civilizačního pokroku, proti jeho dezhumanizačním tendencím. Socialistická kultura v nejširším smyslu slova jako souhrn zkušeností při tvorbě materiálních a duchovních hodnot je tedy spojena s demokratizací lidských vztahů a s dobýváním větší svobody. V míře, v jaké si socialistická společnost uvědomuje humanizační význam kultury, jak podporuje svobodu vědy, umění a literatury, prověřuje a prohlubuje svůj socialistický charakter.

II. Pro historické osudy našich národů měla kultura mimořádně důležitý význam. Rozmach národního života byl v našich dějinách vždy spjat s rozkvětem kultury. Spojení jazyka, kultury, vzdělání a umění s národním životem vysvětluje humanistický a demokratický charakter české a slovenské kultury, která nejednou musela v zájmu zachování národního života přebírat nejrozmanitější funkce.

Spětí literatury, umění, kultury a jazyka se životem národa nepřestalo být aktuální ani v současnosti. Pozitivní proces sbližování národů a vytváření velkých integrovaných celků mohly by totiž znamenat nebezpečí hlavně pro kulturu, umění a jazyk malých národů, kdyby paralelně s mezinárodním sbližováním neprobíhalo stálé národní sebeuvědomování, projevující se především v kultuře, v této jediné sféře lidské činnosti, kde není rozdílu mezi velkým a malým národem.

Právo na samostatný národní jazyk není samozřejmostí. Váže se na povinnost mít velkou kulturu v tomto jazyce. Kdyby se oslabil proces nepřetržitého rozvoje národní kultury ve spojení s nejprogresívnějšími myšlenkami a výsledky poznání v Evropě a ve světě, mohlo by se stát, že by se naše

národy ocitly na duchovní periferii Evropy.

Dějiny české a slovenské literatury se vyznačují často narušovanou kontinuitou. Vnější i vnitřní vlivy způsobovaly, že jejich vývoj nebyl plynulý, že se jejich života nedotkly některé významné epochy evropského duchovního vývoje. Evropskou vyspělost české kultury představuje například celé předbělohorské období, korunované dílem Jana Ámose Komenského; ve slovenské literatuře období Štúrovské. Po staletém dramatickém vývoji v devadesátých letech minulého století a zvláště v období mezi dvěma válkami vstupují česká a slovenská literatura znovu a výrazně do procesu evropského a světového duchovního vývoje. Vysvětlení najdeme ve spojení duchovního života našich národních kultur s tehdejším vzděláním a myšlením v Evropě a v postupující emancipaci národního života, vymaňivšího se z provincionalismu.

Hledáme-li příčiny vynikajícího rozvoje české a slovenské literatury v meziválečném období, nemůžeme pominout skutečnost, že tehdy byl náš stát, třebaže zmítaný rozpory kapitalismu a oslabovaný nevyřešením národnostní otázky, v porovnání s ostatními evropskými zeměmi státem s vysokou mírou demokracie a demokratických svobod, vydobytých důslednými demokraty, v nejnovější době zejména revolučním hnutím. Je příznačné, že v podmínkách vyspělé civilizace a buržoazní demokracie se přední představitelé české a slovenské literatury, umění a kultury svobodně rozhodli pro socialistickou alternativu a že už v tomto období položili základy vyspělého modelu bohatě členěné socialistické kultury. Zkušenosti tohoto modelu kultury mohou být poučné pro naši současnost i pro spřátelené socialistické země, ale i pro naše přátele v jiných státech.

Významnou mobilizující a organizující úlohu při vytváření pokrokové demokratické kultury sehrála komunistická strana svou kulturní politikou, jíž se podařilo seskupit nejlepší představitele umění a kultury bez rozdílu jejich estetické orientace podle zásady široké kulturní fronty jako organické součásti celkového úsilí o socialistickou přeměnu společnosti.

Československá literatura obsahovala nejrozmanitější umělecké směry a tendence, od surrealismu až po realistické směry. V boji proti kulturnímu šovinismu a fašismu utvářela se široká kulturní fronta zahrnující nejrozmanitější názorové a estetické postoje, od katolických humanistů až po spisovatele komunisty.

Zvláště však je třeba zmínit se i o vnitřním členění socialistické literatury samé, která si u nás v meziválečné době získala rozhodující vliv a uvnitř které se spolu plodně přely jednotlivé tendence, od avantgardních až po zcela tradiční. Ani jedna z těchto tendencí nebyla kanonizována jako norma celé socialistické literatury. Jen tak lze pochopit například i existenci tehdejších velkých kritických osobností s různým koncepčním přístupem k literatuře.

Zkušenosti tohoto období se bohužel nedbalo v podmínkách poválečných, zvláště ne po roce 1948. Revoluce se pokoušela překlenout kulturní rozdíly, jež jí odkázala stará společnost a dělba práce, přitom muselo nutně docházet k nezdarům, od upřímného patosu a dojetí nebylo daleko i ke kýči, od popularizace k vulgarizaci. To však, co při uchování demokratických metod mělo zůstat jen dětskou nemocí, nouzí nouzových pokusů, bohužel posléze tornátělo na činnost.

Kontinuita československé literatury byla od roku 1949 narušena, navzdory demokratickým tradicím a bohaté zkušenosti socialistické literatury byl zúžen a omezen tvůrčí proces redukován na funkce propagandistické, na nepřípustné ztotožnění ideologie a kultury v hrubém utilitárním smyslu, s tragickými následky pro tvorbu, tvůrčí díla pro osobnosti. Pro spisovatele, kteří tu dobu prožili, je mravním závazkem nikdy nepřipustit, aby se tragické omyly, osudné pro společnost i pro literaturu, mohly v jakékoli míře opakovat. I když byla řečena v jiných souvislostech, neškodí připomenout si Sartrova slova: „Spisovatel se ve své době ocitá v konkrétní situaci; každé slovo má ohlas. Též každé mlčení. Považuji Flauberta a Goncourta za odpovědné za pronásledování, k němž došlo po Komuně, neboť nenapsali ani řádek, aby mu zabránili. Řeknete, že to nebylo jejich věcí. By však Galasův proces Voltairovou věcí? Bylo Dreyfusovo odsouzení Zolovou věcí? Dotýkala se Gida správa Konga? Každý z těchto autorů se v určitých životních okolnostech zamyslel, za co je jako spisovatel odpovědný."

Už před několika lety se ukázalo, že i jen částečné překonání neblahého období přineslo intenzivní rozmach všem oblastem kultury. Představitelé československé kultury považují rezoluci XIII. sjezdu KSČ za zásadní dokument, který zevšeobecňuje zkušenosti české a slovenské kultury v podmínkách socialistické výstavby. Vyslovuje principy, které umožňují překonat škodlivé deformace minulosti, obnovuje kontinuitu s pokrokovou kulturou mezi dvěma světovými válkami a je současně východiskem pro řešení našich současných problémů, neboť celým svým duchem odráží sektářské a vulgární představy. Podpora všech socialistických kulturních pracovníků bude tím účinnější, čím důsledněji budou správné principy rezoluce realizovány v praxi.

Dnes se již nikdo neodváží otevřeně hlásat a obhajovat překonanou tezi, která vulgárním způsobem ztotožňovala ideologii s kulturou a tak podvázala duchovní a uměleckou tvorbu. Nebylo by snad třeba takový vulgární přístup připomínat, nebýt toho, že se i dnes ještě objevuje v leckterém faktu kulturní politiky, v ediční činnosti, v uplatňování tiskového zákona a překáží svobodné výměně názorů, literatuře i kulturnímu rozvoji.

Současná československá kultura poučená dávnou i nedávnou minulostí se znovu zabývá klasickou otázkou svých dějin; zda bude kulturou provinciální, připoutanou k utilitárním okamžitým společenským zájmům — nebo zda bude mít univerzálnější cíle, zda bude vytvářet hodnoty trvalého dosahu a platnosti v plodném kontaktu se světovou kulturou. Zda převáží velké zkušenosti demokratismu a tvůrčího dialogu mezi různými programově estetickými směry, nebo představa manipulované, avšak fiktivní jednoty. Která z obou cest je v socialistické zemi volena, je vždy neklamným svědectvím o úrovni a vyzrálosti socialismu v zemi.

V souladu s rezolucí XIII. sjezdu KSČ připisujeme mimořádný význam vzájemnému vztahu české a slovenské literatury, vztahu k literaturám národností Československa. V jejich vztahu by se měl odrážet poměr, národů a národností našeho státu jako poměr úplné rovnosti, vzájemné úcty a přátelství, vylučující vznik nacionalistických tendencí z té nebo oné strany. Cílem přirozeného zrovnoprávnění nemá být jen to, aby se naše literatury vzájemně lišily historicky, jazykově a podle kulturního prostředí. I v současných dějinách je životní otázkou a společným zájmem, aby se naše literatury plodně ovlivňovaly, aby byly co nejtěsněji spjaty; každé izolace nebezpečí československého provincionalismu jen znásobuje. Podle zákonité dialektiky se naše literatury a kultury mohou ovšem sblížovat jen za podmínek úplné rovnoprávnosti.

III. Zamyslíme-li se nad socialistickým charakterem současné československé literatury, vyvstává otázka, co má být jednotícím principem její mnohotvárnosti, kde jsou hranice ohraničující její šířku, co do ní patří a co do ní nepatří, zda je možné, stanovit pro budoucnost takové hranice? jestliže se nabízí jednoznačná odpověď, že takovým principem má být humanismus, pak nelze toto kritérium humanismu — nemá-li se změnit v pravý opak — chápat jinak než ve smyslu Marxova oblíbeného antického rčení: „Nic lidského mi není cizí." Je paradoxní, že nic nebylo tak cizí nedávno uplynulému období, hlučně se hlásícímu k Marxovi, než právě toto rčení.

Každé poznání odkrývající lidský úděl, novou pravdu o člověku v nejrozmanitějších situacích, poznání třeba částečné a zlomkovité, třeba svědčící o stránkách lidské osobnosti, které přechodně vyvolávají odpor a vedou k pochybnostem člověka o člověku — i takové poznání a taková pravda patří do obsahu našeho socialistického humanismu a naše kultura je musí integrovat. Právě poznávání konkrétního člověka (a odtud jeho přetváření a sebeuskutečňování) je obsahem našeho humanismu. Naopak: kultura, která si otázku poznání člověka a jeho svobodné realizace neklade, je pouze neodpovědným prostředkem různých účelů, propagandy a manipulace s člověkem, se společenskými skupinami a s celými národy.

Důsledný humanismus chápe osud své země v jednotě s osudy všech národů. Neexistuje ve vzduchoprázdnu, každý den, který přináší zprávy o nových konfliktech, nutí konkretizovat postoj nás všech ke skutečnostem ať v blízkém okolí, ať ve vzdálených zemích.

An ažovaný postoj určuje i náš vztah k jiným literaturám. Tradiční obraz světové literatury, ve které udávaly tón velké literatury vyspělých národních kultur, se mění. Světová literatura se začíná utvářet tím, že překonává hegemonní postavení tradičních kultur, že vstřebává hodnoty jednotlivých národů i kontinentů, které byly přehlíženy nebo nebyly pro jednostranné chápání světových literatur v našem povědomí.

Humanismus svou silou narušuje každé omezování moralizátorského či regionálního charakteru. Jen tak se může uplatnit jedinečnost a osobitost každého tvůrce, nejrozmanitější umělecká tendence, formy a druhy — od laboratorních pokusů a analýz až po velké pokusy syntetické. Tyto tendence mohou a jistě budou polemicky vyhrocovat otázku, co je člověk, jaký je člověk, ale v konečném výsledku obohatí organismus literatury. „Socialistické umění, vnitřně diferencované a založené na cílevědomém rozvíjení národních kultur, umožňuje široké uplatnění osobitých talentů a různých tvůrčích typů. Rozbíjí současně představu o beztvaré nebo uniformované mase vnímatelů s nivelizovaným vkusem. V socialistické společnosti nemůže být absolutizován bezvýrazný průměr, ani snobská výlučnost. Socialistické umění uspokojuje mnohostranné zájmy a záliby, aktivizuje vlastní zkušenosti čtenářů, diváků a posluchačů." (Rezoluce XIII. sjezdu KSČ.) A proto tvůrce si uvědomuje, že odlišný tvůrčí postup, s kterým třeba nesouhlasí, je výrazem stejného procesu hledání, váží si ho a ve svém zájmu a v zájmu celkového vývoje literatury je povinen obhajovat jeho právo na uplatnění. Má-li být literatura objevitelem nových, nevyslovených pravd o člověku, musí se naučit vyslovovat nové pravdy o životě, o jeho nových konfliktech. Tomu slouží i obrození výrazových prostředků, svoboda uměleckého hledání. „Pozitivní program socialistické umělecké tvorby zahrnuje zásady a cíle a nikoli soubor jakýchsi předem vymezených estetických norem a tvůrčích postupů. Pozitivní program v umění se opírá o tvorbu vyjadřující progresivní ideovou podstatu socialismu, její nezbytnou součástí je však i tvorba, v níž se tato ideová podstata projevuje zprostředkovaně a jejíž význam pro socialistickou kulturu určuje míra pozitivních hodnot, přispívajících k všestrannému rozvoji člověka. Pozitivní program umění se realizuje zpravidla jako souhrn tvůrčích tendencí, mezi nimi bude mít větší váhu ta, jež má nebo bude mít pro umění a společnost podstatný význam." (Rezoluce XIII. sjezdu KSČ.)

Velkou možností socialistické společnosti je, že chápe toleranci jako soutěž o svobodu, jako vědomou volbu alternativ, že toleranci nepovažuje za určitý ústupek, za milostivou možnost danou svobodě, aby manévrovala mezi zákazem a povolením, ale že soutěž a svobodu vyžaduje jako nevyhnutelnou potřebu pro svůj rozvoj. Tolerance neklade rovnítka mezi hodnoty a nehodnoty, nerozmělňuje kritéria, ale právě naopak; jen tolerance vytváří prostor, v němž se hodnoty konfrontují a hierarchizují.

Cílovou hodnotou marxovského pojetí socialismu je realizace lidské svobody, kterou nutno chápeme v její veškeré sociální a historické vázanosti.

Bylo by však dějinným paradoxem, kdyby lidská svoboda v procesu socialistické přestavby společnosti, tedy nápln socialistického humanismu, byla znemožňována iluzorní snahou zajistit člověku jeho dobro a štěstí dekretem a nařízením. Jedině podmínky kulturní tolerance, podmínky svobodného střetání hodnot a názorů na půdě socialistické demokracie mohou být oněmi příznivými podmínkami, v nichž nejautentičtější hodnoty svobodného člověka dojdou své skutečné — nikoliv fiktivní — realizace.

IV. Spisovatel, básník, je bytostně spojen s osudy své země, s jejími lidmi. Jinak by přestal být sám sebou. Smyslem jeho tvůrčích plánů a představ je budoucnost této země. Ve starosti a v obavě o její budoucnost je původ jeho tvůrčího, tedy kritického přístupu ke skutečnosti. Jeho úděl je jen modifikovaným právem každého člověka jako občana.

Naše země má všechny předpoklady zaujmout důstojné místo mezi národy, držet krok a tempo s tempem všeobecného pokroku. Má k tomu předpoklady materiální i intelektuální. V posledních letech vznikla propracovaná koncepce, jak využít všech předpokladů pro materiální rozvoj. Zvláštní starostí zůstává, aby to nebyl rozvoj samoúčelný, jednostranný, neboť nejde a nemůže jít o to, aby se život obohatil hodnotami toliko materiálními: i v bohaté společnosti může zůstat člověk lidsky nevyvinutý, nevzdělaný, barbarský. Člověk má být harmonickou osobností, pro kterou vzdělání, kultura a umění je samozřejmostí. Kultura má rozvíjet lidské schopnosti a síly, civilizace kultivovat životní prostředí. Vědeckotechnická revoluce ztratí svůj dějinný smysl, nepostaví-li kulturu přímo do středu života.

Socialistické zřízení umožnilo masový přístup ke zdrojům poznání, vzdělání a kultury. A přece není možno zamlčovat znepokojující jevy. S obavami sledujeme pokles vzdělanosti. K neblahým důsledkům vede ztráta vědomí historické kontinuity, ztráta poznání a úcty k jednotlivým epochám národních a světových dějin. Znepokojují nás nedostatky školního vzdělání mládeže, mnohé umělé překážky, které citelně brzdí rozvoj vzdělanosti a kultury, ztěžují přístupy k současným vymoženostem světové vědy a světové kultury, a tím i možnosti úspěšného soutěžení našich národů s jinými národy světa. Člověk bez vědomí kontinuity má nihilistický vztah ke všemu minulému, člověku bez vědomí kontinuity se zdá, že dějiny začínají od chvíle, kdy on sám do nich vstoupil. S historickou pamětí ztratil i vědomí základních životních norem. Takový člověk se mění v nevzdělaného barbara a s barbarskou hrubostí se pohybuje i ve svém každodenním životě.

Nihilizace některých epoch našich národních dějin a významných osobností má neblahé důsledky zvláště při výchově mladé generace, která pro moralizátorský primitivismus hodnotových schémat je nakonec bezradná a ztrácí smysl pro hodnotu. Neúcta člověka k člověku, cynismus, lhostejnost k osudu druhých lidí, k osudu jiných národů, egocentrismus a agresivita jsou toho logickým důsledkem.

Také všeobecná tendence ve světě, vedoucí člověka k stále větší specializaci v jednotlivých oborech, ještě víc podtrhuje nutnost humanitního vzdělání, které může člověka ochránit před atomizací a umožnit mu, aby pochopil jiného člověka a aby neztratil kontakt s lidstvem. Rovněž takto chápeme místo a poslání naší kultury v kultuře evropské a světové. „Tam, kde má národ jen svou tradiční nezávislost a ničím není svázán s tradicemi širšími, zůstává často izolován ve svých cílech a pocitech a těžko je možno se s ním dohovořit" (V. Nezval). Bylo tedy nebezpečné, když naší kultuře a naší vzdělanosti hrozilo v nedávné minulosti odtržení od pramenů, z kterých vznikla evropská kultura, ať už jde o prameny antiky, renesance nebo křesťanství. „Marxismus si získal svůj historický význam jako ideologie revolučního proletariátu tím, že ani v nejmenším neodhodil nejhodnotnější vymoženosti buržoazní epochy, ale naopak, osvojil si a přepracoval všechno, co bylo ve více než dvoutisíciletém vývoji lidského myšlení a kultury cenné," napsal Lenin v polemice proti těm, kteří nedocenili význam historické kontinuity. V socialistické kultuře — chce-li být kulturou — musí být obsaženy všechny hodnoty předchozích kultur, ona je jejich shrnutím a pokračováním.

Společnost, pro kterou středem pozornosti a hlavní mírou není občan a status jeho práv a povinností, ve které člověk je jen předmětem manipulací, taková společnost nepotřebuje kulturu. Ale ani člověk, který se smířil s manipulací, který je spokojený s pohodlnou neodpovědností nesvobodného člověka, ani ten nepotřebuje kulturu, ba bojí se jí, stává se mu nepohodlnou až k nenávisti. Za takového stavu skutečnou kulturu a vzdělání nahrazuje kýč, pornografie, laciné zábavné konzumní umění nebo utilitární propaganda zneužívající atraktivních uměleckých forem.

Socialismus může umožnit, aby kultura byla programově a vědomě sama sebou. Jedině tak se stane významnou silou v postupné demokratizaci lidských vztahů, v dobývání větší míry lidské svobody.

V duchu těchto zásad ukládá sjezd ústřednímu výboru Svazu, aby s odpovědnými politickými místy vybaveným plnou pravomocí a na základě hluboké znalosti věcí uskutečnil objektivní rozbor příčin, které nejednou vedou do konfliktních a těžko řešitelných situací, a aby spolu s těmito místy hledal účinná opatření k odstranění těchto příčin. Ukládá mu dále, aby se tvořivě zúčastnil na vypracování nového modelu socialistické kultury, který by odpovídal současnému stavu naší společnosti, jak ji charakterizuje nový model řízení naší ekonomiky.

Aby se zabýval posl[illegible] spisovatelská organizace tak, aby její struktura odpovídala dynamice vývoje společnosti i literatury.

K tomuto cíli vedou v současné době následující opatření, jejichž realizaci ukládá IV. sjezd československých spisovatelů ústřednímu výboru Svazu:

1. Upevňovat ekonomickou základnu účelových zařízení Svazu a každé zásadní rozhodování o nich učinit jedině se souhlasem nejvyššího orgánu Svazu československých spisovatelů.

2. Protože IV. sjezd čs. spisovatelů nesouhlasí se současnou praxí tiskového dohledu, ukládá ÚV SČSS účastnit se tvůrčím způsobem na zhodnocení zkušeností z prvního období od platnosti tiskového zákona tak, aby působení cenzury bylo omezeno pouze na otázky obrany státu; usilovat o novelizaci zákona v tom smyslu, aby právo hájit se proti event. porušení zákona měl autor sám, nikoliv jako dosud pouze prostřednictvím institucí (například redakcí, nakladatelství apod.).

3. Obnovit činnost tiskové komise, která se bude zabývat všemi problémy svazového tisku a předkládat svazovým orgánům návrhy na řešení.

Podle předsjezdové a sjezdové diskuse se má věnovat zejména těmto problémům:

a) koncepci a struktuře svazového tisku, určení charakteru časopisů svazových, skupinových a nakladatelských;

b) prozkoumání možností vydávání dalších časopisů v souladu s kulturně politickou potřebou a ekonomickými možnostmi.

Všechny tyto a další problémy musí komise projednat se zainteresovanými skupinami a předložit k rozhodnutí ústřednímu výboru SČSS.

Pokud jde o publikační požadavky skupin, rozhodne ÚV SČSS o vydávání sborníků, časopisů, případně rotaprintovaných periodik.

Tisková komise bude pravidelně projednávat otázky distribuce svazového tisku a hledat možnosti jeho účinnějšího rozšiřování i mimo rámec Poštovní novinové služby apod.

4. Zabývat se pravidelně problematikou tiskových orgánů Svazu, Literárních novinami a Kulturním životem, zabezpečovat jim co nejširší prostor pro řešení kulturně politických problémů a publicistiku.

5. Zřídit zvláštní komisi pro otázky propagace a distribuce československé literatury doma i v zahraničí. Podle předsjezdové a sjezdové diskuse jde zejména o tyto problémy:

a) komercializaci a nezdravou monopolizaci knižního trhu;

b) nevyhovující distribuční systém. Proto nutno hledat nejkratší cesty od nakladatelství ke čtenáři;

c) vytvoření podmínek pro pronikání slovenské literatury na český knihkupecký trh s ohledem na potřebu vzájemné kulturní výměny. Obdobně vyřešit distribuci děl národnostních literatur;

d) stav polygrafie;

e) hospodaření papírem.

Úkolem komise bude dále:

— předkládat orgánům Svazu návrhy na vydávání almanachů jednotlivých skupin v souladu s kulturně politickou potřebou a ekonomickými možnostmi. Tyto návrhy musí komise projednat se zainteresovanými skupinami a předložit k rozhodnutí ÚV Svazu;

— zjistit možnosti pro rozšiřování naší literatury mezi zahraničními krajany;

— předložit příslušným státním orgánům návrh, aby svazová nakladatelství mohla provádět agentáž knih v zahraničí, uzavírat smlouvy na zahraniční vydání a participovat na devizovém přínosu z této činnosti.

Za práci obou nových komisí odpovídá ÚV Svazu.

6. Uložit zahraniční komisi, aby prozkoumala možnost styků a spolupráce s těmi českými a slovenskými píšícími spisovateli v zahraničí, jejichž činnost není namířena proti československému státu.

Uložit dále zahraniční komisi, aby se Svazem spisovatelů SSSR prozkoumala možnost styku Svazu spisovatelů Ukrajiny se sekcí ukrajinských spisovatelů v ČSSR.

7. Uložit členské komisi, aby prozkoumala situaci všech spisovatelů stojících dosud z jakýchkoli důvodů mimo Svaz československých spisovatelů a předložila ústřednímu výboru Svazu příslušné návrhy.

8 Komise jsou pomocnými orgány, za jejichž činnost odpovídá ústřední výbor SČSS.

Zabývat se nadále ve spolupráci s experty estetickou výchovou na školách, zejména trvale nevyhovujícím stavem učebnic a osnov výuky literatuře.

Sjezd ukládá ústřednímu výboru SČSS, aby o každém svém zasedání podal členstvu informaci.

Sjezd ukládá ÚV SČSS zajistit vydání úplného protokolu sjezdu pro interní potřebu členů a kandidátů Svazu.

LITERÁRNÍ NOVINY, 8. července 1967, str. 1, 3. a 4.

10/163/X

PŘEHLED SJEZDOVÉ DISKUSE

Čtvrtý sjezd Svazu čs. spisovatelů zahájil v úterý 27. června Vilém Závada. Přivítal hosty a pronesl několik osobních slov, která uvozovala Literární noviny v minulém čísle. Po Vilému Závadovi promluvil Milan Kundera, aby stručně uvedl návrh stanoviska ÚV SČSS k některým otázkám literatury. (Toto úvodní slovo otiskujeme na této stránce.)

Potom Milan Kundera osobním příspěvkem zahájil sjezdovou diskusi. Zdůraznil mimořádnou roli, kterou kultura sehrála a dnes znovu hraje v dějinách českého národa. Po něm přednesl projev vedoucí stranické a vládní delegace, člen politbyra a tajemník ÚV KSČ Jiří Hendrych (viz LN č. 26). Diskuse pokračovala vystoupením Pavla Kohouta, který vyjádřil svůj vztah k událostem na Středním východě. V další části příspěvku hovořil o životním postoji mladé generace a o novém tiskovém zákoně. Alexander Kliment se zamýšlel nad vztahem literatury a společnosti, literatury a politiky, nad napětím mezi uměním a doktrínou, nad zárukami, které žádá umělec, aby mohl publikovat své dílo. Posledním diskusním příspěvkem úterního dopoledne byl projev Dušana Hamšíka o publicistice, o její cestě z úpadku, o její úloze, kterou nemůže splnit rezignací na neúprosnou pravdu. Zdůraznil význam konkrétních reflexí o smyslu národní existence, úvah o uzlových momentech dějin i přítomnosti.

Odpolední jednání zahájil svým příspěvkem Eduard Goldstücker. Hovořil o napětí, které vzniká z toho, jaké úkoly klade před literaturu politika a jaké existenční požadavky si klade literatura sama. Ocenil v tomto smyslu rezoluci XIII. sjezdu KSČ, ale zároveň vyslovil výhrady proti praxi, která duchu rezoluce vždy neodpovídá. Jako falešné označil ty názory, které vydávají snahu uplatnit v literatuře plnou škálu společenských funkcí za výraz opozičních nálad. Ladislav Novomeský se nemohl pro špatný zdravotní stav zúčastnit sjezdu. Vojtech Mihálik proto přečetl jeho dopis sjezdu. V obsáhlém projevu podrobil Alexej Pludek kritice zejména Literární noviny, protože preferují spisovatele, kteří mají pozice ve Svazu, a znevažují spisovatele, kteří nepatří k mocenským skupinám. V tomto směru uvedl své zkušenosti. Polemizoval dále s návrhy Václava Havla a Antonína Brouska na zásadní reorganizaci Svazu jako sdružení tvůrčích skupin. Kamil Bednář hovořil o vztahu k tradici, o nerovnováze, která charakterizuje současné kulturní poměry, o středu jako principu, na němž lze rovnováhy dosáhnout, o modernosti a étosu. Josef Hanzlík tlumočil stanovisko komise pro mladou literaturu. Mladí spisovatelé pociťují nedostatek důvěry. Řada mladých stojí — zejména vinou dlouhých vydavatelských lhůt — vůbec mimo Svaz. Komise nemá ve Svazu své místo a všichni její členové ohlásili rezignaci na další práci v komisi. Petr Kuboš hovořil o měsíčníku Sešity a vyslovil politování, že nemají příležitost konfrontovat svou koncepci s bývalým časopisem Tvar a dalšími skupinovými časopisy. Žádal edici při Sešitech, kterou by řídili mladí sami, s menší mírou závislosti na ediční radě; zmínil se o špatných existenčních podmínkách mladých spisovatelů a rovněž nesouhlasil s praxí při uplatňování nového tiskového zákona. Jan Pilař seznámil sjezd se složitou problematikou nakladatelské činnosti. Konstatoval mimo jiné, že při jejím řízení sice „vymizela mluva zákazů a direktiv, ale nastoupila praxe průtahů, jednání, diskusí, odvolání, konzultací, urgencí, odkladů, a vyslovil domněnku, že by se mělo dát více na ty, kdo v tomkterém místě pracují. Hovořil o nových podmínkách, kdy je sice trh beletrií nasycen a klesají náklady časopisů, ale zároveň masové edice prózy a poezie mají nečekaný úspěch. Oldřich Sulek promluvil o postavení spisovatele v kraji, o tom, jak těžko proniká do ústředního tisku, o tom, že krajské nakladatelství mají malé příděly papíru. Kritizoval, že sjezd rezignoval na hodnocení úrovně literatury, zvláště v situaci, kdy kritika, například Literární noviny, je neobjektivní, podceňuje hlavní realistický proud a v diskusích o světovém kontextu zapomíná na kontext československý. Alexander Matuška promluvil o devíze svobodné tvorby, jež neznamená, že budeme dělat jen co se nám zlíbí, ale z vlastního rozhodnutí to, co je třeba dělat, a vyslovil obavu z dnešní převahy estetismu nad prostým lidským obsahem.

Druhý den jednání zahájil Jiří Sotola komentářem ke zprávě o činnosti ÚV SČSS (LN č. 28). Po něm promluvila Jarmila Fastrová kriticky o činnosti překladatelské sekce. A. J. Liehm vystoupil s příspěvkem, v němž hovořil o nutnosti formulovat zásady socialistické kultury a kulturní politiky. Současná kulturní politika zatím opakuje všechno to, čím se na kultuře provinily minulé formace, zatímco by se měla odlišit zejména v tom, že by zbavila kulturu diktátu moci a trhu. Socialistická kulturní politika je dnes jediná, jež má k tomu předpoklady. Milan Lajčiak protestoval proti ideové platformě některých příspěvků, v nichž viděl rozchod s ideami komunismu a jež napadaly zahraniční politiku socialistického státu, Ústřední publikační správu, stranický a státní aparát. Protestoval proti idealizaci první republiky, kterou charakterizovalo vyšohovalectví, hlad, nezaměstnanost a stávky, a vyslovil nesouhlas s užíváním pojmu stalinismus. Karel Kosík hovořil o jednotě rozumu a svědomí jako základu lidství, o volbě mezi svědomím a rozumem na jedné straně a nihilismem na straně druhé, o radikálním rozporu mezi pravdou a nicotou a o volbě, která může být pouze radikální. Ivan Klíma nejprve odpověděl na některé výtky Literárním novinám a v další části příspěvku promluvil o vývoji tiskových svobod za uplynulých 120 let a o novém tiskovém zákoně. Jiří Hájek polemizoval s příspěvkem Milana Kundery. Vytkl mu, že s osobní lehkostí žonglérа-iluzionisty odepsal z historie obou našich literatur celých předcházejících třicet let, většinu života a tvorby spisovatelů přítomných na sjezdu. Souhlasil s Kunderovou charakteristikou dneška jako vzestupu tvůrčích energií naší literatury, ale vytýkal mu, že většinu uměleckých a myšlenkových tendencí nebere na vědomí. Vyslovil nesouhlas s projevem Kosíkovým, který v něm vyvolává otázku, kdo je dnes vlastně revolucionář. Jan Skácel pronesl malou řeč o nezávadném žlutém kanárovi, který odmítá zpívat ve tmě, a připomněl Pascalovu myšlenku, že člověk sice nemůže vědět všechno, ale nemůže se myslit na té straně, z které se dívá. Henryk Jasiczek mluvil o tvorbě národnostních menšin, jež může být cenným dokumentem celkového vývoje literatury a doby, a o její úloze prostředníka při výměně sousedících kulturních hodnot. Josef Škvorecký vyzdvihl tradici a vysokou úroveň českého překladatelství a úlohu překladu v národní literatuře a srovnal to se špatnými podmínkami překladatelské práce, jež patří k nejhůře placeným intelektuálním výkonům v tomto státě. Ivan Skála vyslovil zklamání, že se sjezd jen v nepatrné míře zabývá otázkami literatury, ale zato nastoluje politické otázky v ovzduší povrchních masových emocí. Polemizoval s vystoupením Milana Kundery, s názorem, podle něhož se v uplynulých letech podařilo snížit českou literaturu na úroveň planého propagandismu. Vyslovil nesouhlas s příspěvky, které požadovaly rozšířit prostor pro literaturu; rezoluce XIII. sjezdu KSČ otevírá tak široký prostor, že ho někteří lidé zneužívají k politickým kalkulacím, tak široký, že jsme ho nedokázali vyplnit náročnou tvorbou. Svobodu je třeba rozšiřovat nejen pro literaturu, nýbrž i pro člověka, ale ne proti principům naší společnosti nebo proti straně. Nakonec hovořil Ivan Skála o některých otázkách poezie, prózy, kritiky. Václav Havel mluvil se značnou dávkou skepse o zasedání spisovatelských sjezdů, které jednou za čtyři roky projednají nashromážděné problémy, vysloví odvážné požadavky a po nichž následuje praxe, jež je popře. Svaz spisovatelů stojí před volbou, zda uplatní myšlen-

ky o svobodě, demokracii, humanismu ve své vlastní praxi, anebo zda budou tyto myšlenky dále jen pouhou fasádou, za níž bude praxe neduživá, polovičatá a konformní. Kritizoval pasivitu některých svazových orgánů. Ladislav Dvorský vyslovil nesouhlas se soudruhovým požadavkem zrušit krajská nakladatelství s výjimkou ostravského a brněnského. Ludvík Vaculík promluvil v obsáhlém diskusním příspěvku o vztahu občana a moci, moci a kultury. Milan Jungmann se zabýval vztahy umění a politiky, hovořil o několika modelech těchto vztahů: vidí ve sporech mezi politikou a kulturou nikoli krizi, ale zrání kultury. Domnívá se, že čas pracuje k tomu, aby v jejich vztazích nastala opět rovnováha, v níž každá z obou stran bude pracovat svými prostředky a svobodně, ale i v součinnosti a ve vzájemném ovlivňování. Poté byla přečtena rezoluce proti agresi, nátlaku jako způsobu řešení mezinárodních problémů, proti tororu v jižním Vietnamu, v Řecku, proti akcím imperialistů na Středním východě. Jaroslav Janů hovořil o otázkách modernismu a tradicionalismu a přimlouval se za větší pozornost moderní realistické estetice. Miroslav Válek přečetl dopis skupiny spisovatelů (Mihálik, Špitzer, Válek, Miináč, Kostra, Matuška, Rosenbaum, Lustig, Drda, Hanzelka, Glazarová), který konstatoval, že o ideách a politických problémech se má hovořit s hlubokou znalostí věci a odpovědně. Diferenciace literatury, v níž žádná z tendencí není kanonizována, předpokládá vzájemnou toleranci. Neúcta a netolerance ohrožuje jednotnou spisovatelskou organizaci. Jiří Hanzelka žádal, aby sjezd uložil příštímu ústřednímu výboru, aby spolu s politickými místy analyzoval příčiny, které nás často zavádějí do havarijních situací, a aby navrhl cesty k odstranění těchto příčin. Ivan Mojík polemizoval s nihilistickými názory na Svaz spisovatelů a upozornil, že Svaz dosud neobnovil členství básníkovi E. B. Lukáčovi. Zdeněk Urbánek promluvil o osudu díla Jana Hanče, které ani několik let po spisovatelově smrti nevychází.

Třetí den sjezdové diskuse zahájil krátkým příspěvkem vedoucí stranické a vládní delegace Jiří Hendrych a vyslovil v něm jménem delegace nesouhlas s některými vystoupeními, jmenovitě s projevem Ludvíka Vaculíka, jejichž záměrem bylo odsunout do pozadí vlastní otázky sjezdu a zneužít jeho fóra k deklaraci názorů, které jsou v rozporu se zájmy našeho lidu. Obrátil se s výzvou na účastníky sjezdu, aby vyvodili z dosavadního průběhu důsledky a přispěli v závěru sjezdu k jeho pozitivním výsledkům. Lumír Čivrný promluvil o angažovanosti tvůrce, o vzájemné podmíněnosti angažovanosti a svobody, o nevyjasněných vztazích, které jsou mezi námi a světem, který je rozdělen, ale jehož kultura je celistvá; je tím, co ho spojuje. Vyslovil přesvědčení, že integrace je nelítostný myšlenkový boj, kterého se nesmíme stříci, ale musíme jej vyhledávat a musíme se proto ve smyslu myšlenkovém a kulturním otevřít světu. Pak promluvil Vilém Závada o Českém literárním fondu, jehož činnost vždy do jisté míry obráží situaci ve Svazu a který podle Závadových slov usiluje stát se institucí skutečně socialistickou s humanistickým posláním a lidsky důstojným řešením problémů. Projev Viléma Závady a zpráva předsedy kontrolní komise Zdeňka Pluhaře byly posledními příspěvky diskuse na IV. sjezdu čs. spisovatelů. Před závěrem sjezdu přečetl ještě Milan Kundera dopis vedení Svazu televizních a filmových umělců, v němž se FITES obrací na IV. sjezd čs. spisovatelů s výzvou k těsné spolupráci a J. S. Kupka přečetl dopis sjezdu ústřednímu výboru KSČ.

LITERÁRNÍ NOVINY, 8. července 1967, str. 4. a 5.-

A OPĚT NOVÝ ŠEFREDAKTOR LITERÁRNÍCH NOVIN

Po básníku Jiřím Šotolovi se stává "předsedou redakční rady" reportér Dušan Hamšík, nar. 1930; autor několika komunistických pamfletů a historických reportáží.

Literární noviny č.27, 8, VII, 1967, tiráž

IV. sjezd Svazu čs. spisovatelů skončil

Z komentářů či sdělení, jež byly o sjezdu dosud publikovány, je patrné, že neprobíhal v plodné tvůrčí atmosféře, která zcela samozřejmě nese s sebou střetávání názorů, umožňující poznat realitu v její skutečné podobě. Konfrontace názorů, založená na ověřených argumentech, je předpokladem maximálně objektivního poznání. A před našimi spisovateli nestál malý cíl. Sešli se, aby rozpracovali zásady rozvoje literární tvorby v duchu rezoluce XIII. sjezdu KSČ o otázkách kultury, aby společné směřování podnítilo literární tvůrce k tomu, stát se svým občanským postojem a svou uměleckou tvorbou po boku KSČ v jejím úsilí o další demokratizaci našeho života a jeho všestranného rozvoje. Přímá a přátelská slova strany, tlumočená sjezdu tajemníkem a členem předsednictva ÚV KSČ soudruhem Jiřím Hendrychem, byla nesena snahou navodit nejen pro sjezd, ale i pro další činnost atmosféru důvěry i tvůrčí aktivity socialistické kultury.

Co se však stalo? Vystoupení P. Kohouta, A. Klimenta, V. Havla a L. Vaculíka především vyvolalo přesvědčení, že projednávání vážných otázek, pro které byl sjezd svolán, je ohroženo demagogií a anarchismem. Způsob, jak se v těchto a některých dalších diskusních příspěvcích otázky nastolily, nejenže narušil důstojnost sjezdu, ale dodával mu nežádoucí politický, lépe řečeno politikářský aspekt. Už proto, že došlo k znevážení výsledků naší socialistické cesty i k útokům na vnitřní i zahraniční politiku státu. »Považujeme za správné, když se hovoří o ideách a politických problémech,« zdůrazňovala skupina předních slovenských a českých spisovatelů, kteří se proti tomuto postupu ohradili. Připomínají ovšem, »ne na základě emocí, ale na základě hluboké znalosti věci a s odůvodněným pocitem odpovědnosti.«

Je třeba konstatovat, že navzdory této situaci se sjezd nevzdal řešení vážných problémů, které si předsevzal. Ústy soudruha profesora Eduarda Goldstückera zaujal vážné, politicky jasné a pevné stanovisko socialistických spisovatelů k řešení nejvažnějších otázek dotýkajících se literatury a společnosti. Kromě zmíněného písemného prohlášení, k němuž se připojilo předsednictvo sjezdu, podpořili toto stanovisko i další spisovatelé ve svých diskusních příspěvcích. Řada těchto příspěvků se pak dotýkala vlastní literární tvorby. Profesor Alexander Matuška načrtl ve svém vystoupení hluboce promyšlený a zdůvodněný program současné literatury. O literatuře faktu, která má dnes opravdu masový dosah, promluvil zasvěceně Dušan Hamšík. Jaroslav Janů se zamýšlel nad teoretickými problémy soudobé literatury, především jejího realistického proudu. Milan Kundera vyložil své pojetí smyslu národní kultury ve vztahu ke světové kultuře. Věcně s ním polemizoval Jiří Hájek. Ivan Skála poukázal především na souvislost různých čtenářských vrstev s potřebou vnitřně i druhově rozlišené literatury a postavil se proti jakémukoliv jejímu sektářskému zužování.

Nechyběly příspěvky, které se kriticky dotýkaly současného stavu svazového života i morálního profilu spisovatele. Nelze v této souvislosti nepřipomenout příspěvek Josefa Hanzlíka, který mluvil o problémech mladé literatury a kriticky se zabýval vztahem svazových orgánů k této literatuře. Nebo třeba Kamila Bednáře připomínajícího skromnost a smysl pro fair play jako nezbytnou a chvályhodnou vlastnost spisovatele. Nejen on, ale i další spisovatelé konstatovali, že se ze vzájemného styku vytrácí úcta, schopnost vážit si práce jiného spisovatele, když neodpovídá jeho vkusu, když má jinou představu o literatuře.

Je však pravda, že v ovzduší psychózy, která bývá vděčnou půdou pro demagogii a jednostranná exaltovaná vystoupení, jež se mohou dotknout našich přátel a našimi nepřáteli mohou být zneužita, se nedostalo na celou řadu závažných otázek. Sjezd se například nezabýval faktem, že nebylo splněno usnesení III. sjezdu SČSS o demokratizaci svazu, ačkoliv realizace právě tohoto usnesení má pro další práci svazu životní význam a je proto zásadním kritériem činnosti těch, kdož za jeho splnění odpovídají.

Sjezd skončil, je sotva možno vyslovit za několik dní poté jednoznačný, všestranně vyčerpávající soud. Jistě se projeví sklon přeceňovat jednání sjezdu, budou i sklony sjezd podceňovat. Život se však nezastaví. Půjde dál, dále se bude rozvíjet literatura a teprve všestranné zhodnocení celého průběhu sjezdu, které si všímne i všech oprávněných kritických připomínek, například nedostatků při aplikaci tiskového zákona, především však sama tvorba ukáže, nakolik byli spisovatelé v této chvíli hodni svými myšlenkami naší doby. Jedno však lze konstatovat s naprostou určitostí už dnes: že dobrodružná politika, která nerespektuje zájmy strany a tím i zájmy společnosti, ať se jí propůjčí kdokoliv, nemá naději na úspěch. Potvrdily to i nakonec tajné volby do nového ústředního výboru Svazu čs. spisovatelů. V nich drtivě propadli právě ti, kteří na sjezdu zneužili svobody slova. A to je v tomto okamžiku poučení nejzávažnější. Pro nás doma, ale i těm, kdož ze hranicemi kalkulovali s politickou opozicí. Kdo seje vítr, sklízí bouři.

KT

LITERÁRNÍ NOVINY, 1. července 1967, str. 6. 13/163/X

TAK JAK TEDY?

Opava je město osídlené občany, z nichž většina jsou zákazníky Uhelných skladů tamtéž. Jsem jím rovněž. Povoláním lékař, dosti zaneprázdněný. A k tomu donucený okolnostmi objednat si 80 metrických centů topiva u Uhelných skladů. Když nastane taková situace pro notrénovaného, musí odpovědět na otázku, kdo to složí do sklepa. I obrátil se na občany a ti mu řeknou, že v Opavě je ulice, kdo je jednak Ústav sociální péče, jednak Domov důchodců a jeden z nich poskytuje ochotně podobné služby. Prý lacino. Lékař však nechce zneužívat sociálních institucí. Chce naopak nechat v klidu chovance těch ústavů. I pátrá dál a zjistí, že v Opavě nejsou oficiální služby pro skládání uhlí do sklepa. Že „není možno na to sehnat lidi, protože jsou nízké sazby" (cituji kompetentního činitele).

Opavské Uhelné sklady mají monopol na prodej uhlí v Opavě. A zákazník je malý pán. Jiné uhelné sklady, které by se vyznačovaly skládáním uhlí, tu nejsou. Objednáte-li 10 centů uhlí, složíte si je sami, objednáte-li 100, složíte si je taky sami. Anebo vám poslouží chovanci ústavů sociální péče v Opavě, ev. důchodci. Prý ochotně a lacino.

Složil jsem 20 metráků kokau. Skládám jak můžu, ale jsem, bohužel, pouze intelektuál. Čeká mě ještě 40 metráků. Kdo by je skládal? Zákazník, chovanci ústavu sociální péče, důchodci anebo pracovníci Uhelných skladů v Opavě?

Promiňte, redakce, tento dopis ubohému Řediteli Uhelných skladů v Opavě mi osobně slíbil, že odpoví do Literárních novin. Kdybyste ho nepochopili, promiňte mu! Já jsem mu taky nerozuměl.

MUDr. JAN MÜR, Opava

LITERÁRNÍ NOVINY, 1. července 1967, str. 6.

JAK SE DĚLÁ HISTORIE

Ve 25. č. LN je protest M. Ivanova proti tomu, že mu na diskusním večeru „Heydrichiáda a český odboj" předsedající člen korespondent ČSAV prof. dr. h. c. Reiman, DrSc., ředitel Ústavu dějin KSČ, odepřel faktickou poznámku k výkladu historika J. Tryliče o sokolském odboji. Souhlasím s M. Ivanovem. Ale jeho glosa se mohla dobře jmenovat „Jak se dělá historie", poněvadž šlo na tomto „podařeném" večeru o víc. Jako člověk velmi dobře informovaný o počátku sokolského odboje a o jeho pozdějším průběhu (sbírám a zpracovávám materiál z doby po r. 1939, kdy jsem byl zatčen a šel jsem tam s úmyslem opravit v několika větách zkreslené názory na sokolský odboj. Úvodní, objektivní a podnětný referát mne velmi povzbudil. Když však jsme obdrželi „přihlášky do diskuse", na kterých se ani nepožadoval podpis tazatele, a když k odpovědi byli předsedajícím vyvoláváni jednotliví členové předsednictva (bozi vědí podle jakých měřítek) viděl jsem, že v nás dole, kteří jsme se tak stali trpnými posluchači bez nároku na repliku, a ve vyvolávaných exponentech utrpěla demokracie šrám, a strčil jsem poznámky do kapsy.

A potom se dostal ke slovu historik J. Trylč. Začal tím, že „sokolská organizace do atentátu nehrála takovou roli, aby se jí muselo gestapo zabývat. V každém případě ji nepokládali Němci pro sebe za nebezpečnou. Mohla narůstat, protože ji Němci nebrali vážně... nezveličujme, co sokolská organizace udělala,"... atd., uvědomoval jsem si, že je nutné uvést ten konfúzní výklad na právou míru, ale neviděl jsem při způsobu, jakým se toto „školení" vedlo, východisko. Když J. Trylč šel na chodbu, představil jsem se a dokazoval jsem mu, že jeho výroky nejsou správné. Cítil jsem však, že ho nepřesvědčím. Požádal jsem ho o telefonické číslo. Nemohu ho zastihnout. J. Trylč mi řekl, že nechtěl Sokol zlehčit. Nechci ani já se J. Tryliče dotknout, ale poněvadž si myslím, že v r. 1936, kdy Sokol stál připraven k boji s nacismem, byl dítko školou povinné, a protože ho nemohu dostihnout telefonicky, rozhodl jsem se použít veřejného fóra jako je měl on a podat mu několik informací, jelikož mu patrně Sokol nestál za to, aby se jím zabýval, když se stal historikem odboje.

Když se v r. 1938 Henlein otevřeně přiznal k říši a když londýnský Sokol upozornil pražské vedení Sokola, že někteří britští činitelé mluví o oprávněnosti sudetoněmeckých stížností a v tom smyslu jednají s Francií a Henlein vyhrožoval občanskou válkou, nevyhoví-li se jeho požadavkům, odpověděl Sokol jemu i zahraničí branným srazem, jehož se zúčastnilo 530 000 sokolských příslušníků. Nebudu rozvádět, jak a proč jeli sokolovévolači na slet s vojenskými knížkami, co dělali náčelník a jednatel po sletě v Polsku a Jugoslávii. Fakt je, že v září 1939 zatkli tohoto náčelníka s několika desítkami činovníků. V únoru 1940 zatklo gestapo starostu, jednatele a několik dalších stovek činovníků. V září 1941 zastřelili nového náčelníka dr. Pechláta spolu s gen. Vojtou, Bílým, Homolou atd. a v říjnu 1941 Sokol rozpustili a zatkli všechny členy ústředí a některé župní činitele. Podle dosud neúplného přehledu 50 z nich umučili v Osvětimi ještě před heydrichiádou, s. Tryličí 13 zastřelili a popravili. Zatkli 20 000 členů Sokola. Popravili 1036 mužů, 102 ženy, 20 dorostenců a 4 dorostenky. Umučeno bylo 2001 mužů, 98 žen, 15 dorostenců a 2 dorostenky. Z koncentračních táborů se nevrátilo 3388 příslušníků Sokola. Myslím, že souhlasíte se mnou, s. Tryličí, že si nelžeme do kapsy, když toto konstatujeme.

A ještě dvě slova. Během večera kolovala písemná výzva, aby se ten, kdo by chtěl poskytnout informace o odboji, přihlásil. Vyplnil jsem dotazník v dobré vůli pomoci historii. Ale pak jsem to roztrhal. Může se mi někdo divit?

Dr. MIROSLAV KLINGER

POZNÁMKA EVALUACE: Viz Přehled tisku č. 155/X ze dne 29.6.67.

Příležitost / Výňatek / pro FILOSOFII

Filosofie ať odborná nebo jako duchovní složka nejrůznějších činností a projevů člověka i společnosti hraje v kontextu naší kultury zvláště v posledních letech rostoucí úlohu. Proto nás právem zaměstnává otázka, do jaké míry odpovídá tomuto nepochybnému místu filosofie vydávání filosofické literatury a jak souvisí problémy ediční politiky s tendencemi uvnitř filosofie i poměry mimo ně. Pozvali jsme proto k besedě prof. dr. JIŘINU POPELOVOU z filosofické fakulty Karlovy university, doc. dr. JIŘÍHO CVEKLA a doc. dr. JANA PATOČKU z Filosofického ústavu ČSAV, doc. dr. JAKUBA NETOPILÍKA z Vysoké školy politické ÚV KSČ a LUBOMÍRA HOLUBA, vedoucího filosofické redakce Nakladatelství Svoboda, s kterými za redakci hovořil šéfredaktor JAROSLAV HES.

Patočka: Myslím, že filosofie má u nás velké možnosti. Máme mnoho potenciálních autorů. Když uvážíme, kolik je autorů jen v našem ústavu, kolik pracovníků je na vysokých školách, na katedrách marxismu-leninismu — je to téměř celá armáda. Je přirozené, že každý, kdo trochu seriózně pracuje — ostatně tak či onak i méně seriózně — má potřebu a touhu se literárně projevit. Jinou otázkou je kvalita publikovaných prací. A to už souvisí se stavem filosofické diskuse, která v podstatě neexistuje. Stejná situace je ve vědecké kritice. Kdyby naše kritika byla na vyšší úrovni, věci by to jen prospělo. U nás se zahnízdil stav, že autoři jsou velice choulostiví na každé kritické slovo. Když se o někom vyslovíte třebas jen trochu rezervovaněji, hned je uražen. Proto dochází k tomu, že v nakladatelství, kde zpravidla vycházejí vysoce hodnotné věci, vyjde najednou kniha s elementárními nedostatky.

Cvekl: Proč se u nás filosofická kritika nerozvíjí tak, jak by to bylo žádoucí? Jistě to má kromě všeho ostatního i historické kořeny. Jsou to pravděpodobně také důsledky určitého období, kdy filosofie byla do té míry pod ideologickým tlakem, že jakékoliv netradiční názory se okamžitě interpretovaly jen v extrémních kategoriích. Stále ještě trvá jakási vnitřní cenzura. Lidé, i když mají odlišný názor, ostýchají se s ním vystoupit, aby nebyli označeni buď za dogmatiky, nebo za revizionisty, liberály, scientisty, antropology apod. Své mínění si proto nechávají pro sebe, nebo je často říkají jen v úzkém kruhu, anebo postrkují někoho, aby je vyslovil za ně. To vytváří ne dost čistou a přiměřenou atmosféru, jaká by ve filosofii měla panovat, aby se ostře střetávala různá hlediska, ale zároveň zachovávala pravidla poctivého boje.

Patočka: Nejde jen o vnitřní cenzuru, ale také o to, že si lidé zvykli každý kritický hlas vykládat tímto způsobem — zvenčí a nikoliv z hlediska věci samé. Není možno donekonečna vytvářet nepřirozené, nepravdivé a nemožné situace — o tom by se daly už psát málem komedie. Důležité je, jak z toho. Má-li se zvyšovat kvalita vědecké práce, musí zde být otevřená kritika. Naše veřejnost má kupodivu v této chvíli značný zájem o filosofii. Ale není dost dobře možné požadovat, aby širší veřejnost, která sice ráda sleduje v literárních časopisech a obecných revuích články a pojednání všeljak filosofické, odborně filosoficky myslela. K tomu je zapotřebí pružná publikační formy.

Netopilík: To, co říkal soudruh Patočka, má ještě další stránku. Má-li u nás filosofické myšlení postupovat vpřed, musí se stát jeho nezbytnou součástí kritika. Rozhodně ji nelze chápat jako činitele negativního. Je nutno v ní opravdu vidět jednu z hlavních cest rozvíjení nových myšlenek. Mnohdy na tento základní a tolik proklamovaný fakt v naší filosofické obci zapomínáme. Stává se, že zapadají i dobré práce jen proto, že jsou kritické. Druhá a neméně vážná věc je, jak rozvíjet vědeckou kritiku. Bylo by asi utopické se domnívat, že zvrat nastane pouze vydáním několika kritických recenzí či článků. Především je třeba změny ovzduší na naší filosofické frontě, mezi námi samými, abychom za kritikou neviděli něco osobního. Osobní podezřívavost může být ještě zbytek z doby nedávné, kdy kritika mívala i své nepříjemné následky. Tato hrozba ve vědomí některých lidí stále ještě působí. Ovšem podezřívavost může také být — a nezřídka bývá — projevem nezdravé osobní prestiže. Ten zároveň úzce souvisí s další bolestí naší kritiky — její nedostatečnou seriózností. Není třeba zdůrazňovat, že jí se kritika znehodnocuje. Filosofové by si měli vzít za úkol pěstovat kritiku na vysoké teoretické úrovni a přijímat ji jako záležitost teoretickou. Toho však nedosáhneme jen zlepšením ediční činnosti filosofické literatury.

Patočka: Recept neexistuje. Ale počátek obratu je už v tom, že si tuto situaci uvědomujeme, že cítíme potřebu ji změnit. To je jeden ze speciálních úkolů, který by si naše filosofie měla vytknout, tuto stránku kritiky doktrín jako jeden z výslovných cílů a úkolů. U nás je značný nedostatek smyslu pro formu. Ke smyslu pro formu patří také ve věcech filosofie postihnout podstatné, problém, o který skutečně jde.

Hes: Mám za to, že se nelze donekonečna odvolávat na tzv. historickou zkušenost. Náš vnitřní vývoj v posledních letech díky politice strany značně pokročil a s ním i náš vztah ke světu. Pokud jde o vědu, bylo znovu na únorovém zasedání ústředního výboru strany řečeno, že v ní je zapotřebí principiálních názorových konfrontací. Naše marxistické učení jako otevřený systém se neuzavírá před pokrokovým myšlením ve světě, ale kriticky přehodnocuje a vstřebává to pozitivní, co vývoj přináší.

Cvekl: Domnívám se, že tlak ryze ideologické povahy by měl být nahrazen tlakem určité úrovně, požadavku, který si klademe a ze kterého bychom neměli při nutných výkyvech mnoho slevovat. Rozhodující musí být — při vědomí, že stojíme na marxistických pozicích — vědecká kvalita. Toto hledisko je třeba prosazovat velmi důsledně a nahradit jím zábrany, které zde byly v minulosti.

Holub: Nerad bych přeceňoval politickoideologické insinuace, vedené mezi jednotlivými skupinami. Myslím, že se dnes více dostávají do popředí momenty čistě prestižního rázu. Bylo by zajímavé sledovat, jak se postupně konstituovaly určité fronty v naší filosofii a proč zde není velká chuť k vědeckým diskusím, při kterých by šlo především o věc samu, nikoli o vlastní pozice.

Papolová: Je zde ještě jeden moment, který nám hrozí inflací průměrných a podprůměrných prací. Střetává se oficiální kurs tzv. zvyšování kvalifikace, která jde cestou kandidatur, docentur aj., a zvyšování skutečné kvality. Zde dochází k rozporu. Lidé musejí dělat kandidátskou práci. Filosofických pracovišť máme víc než pracovišť pro klasickou filologii. Tím nastala inflace. Práce jsou pak vyvolány ne potřebou, nýbrž vnější nutností: kandidátské práce jsou často psány pro příslušnou komisi, nikoliv pro čtenáře, nevycházejí z vnitřní potřeby vyřešit nějaký problém, nýbrž proto, že katedra uloží pracovníku jako závazek, aby do té a té doby napsal a obhájil práci. Když už ji jednou obhájí, chce ji vydat. Všechny tyto práce procházejí kritikou a diskusemi, ale výsledek je nepatrný. Dalo by se říci, že čím má vědní obor více kandidátů, tím nižší je jeho vědecká úroveň. V jednom nakladatelství dokonce prohlásili: »My nechceme kandidátskou práci, my chceme vědeckou práci!«

Holub: Jistým impulsem by mohla být i řada prací ze světové literatury, které dosud nebyly přístupné. Pro zvýšené nároky by mohly možná udělat víc, než několikerá diskuse.

Cvekl: Kolem této otázky jsou někdy rozpaky. Na jedné straně se někteří domnívají, že je to div ne ideologická diverze, že vydáváme buržoazní filosofii, dokonce že jí vydáváme víc než marxistické. Na druhé straně se někdy v tom vidí móda, senzace — a pak čtou tyto knihy i lidé, kteří by je normálně nečetli. Mám na mysli takové autory jako Husserl, Heidegger, Freud, Russell, které měly být přeloženy a vydány už dávno. Protože u nás stále ještě existuje ve vydávání filosofické literatury nenormální situace — vlastně od roku 1938 — vznikla zde velká mezera a my musíme pořád dohánět. Jestliže se v současné době relativně jeví převaha těchto titulů, je třeba to vidět v historických souvislostech. Je to dluh, který musíme splatit. Budou-li tyto knihy vydány, zabrání jednostrannému pohledu, na druhé straně to přispěje k tomu, že se z nich zejména mezi mládeží, která je nezná, odstraní určitý nimbus. Bude možno hovořit o silných i slabých stránkách těchto autorů. Mladí lidé se budou moci o nich sami přesvědčit. V tomto ohledu je nutno vysoce ocenit filosofickou edici nakladatelství Svoboda, kde poprvé vycházejí takoví autoři, jako Russell, Fromm, Sartre, Heisenberg aj. Je nutné překonat různá tabu a postupem doby dospět k tomu, aby naše vlastní produkce převládala nad zahraniční.

Ilos: Také zde ovšem bude hrát důležitou otázku marxistický přístup k těmto dílům, k jejich autorům, zejména tam, kde jde o jiný světový názor.

Patočka: Ve filosofii překládáme nejen proto, že naši studenti nemají z velké části na začátku svých studií dost hluboké jazykové znalosti, nýbrž také proto, že potřebujeme o určitých problémech svým vlastním způsobem myslet. Myslet se nedá bez výraziva, bez osvojení celé problematiky — první etapa je promítnout si problematiku do roviny vlastního filosofického jazyka. A jedním z kamenů, o který se klopýtne hned na začátku, je nedostatek překladatelů. Překladatel filosofické práce není jen ten, kdo umí cizí jazyk, ale ten, kdo současně ovládá věc. My sice máme na jedné straně obrovskou inflaci filosofů, ale málokdo chce dělat tu skromnou práci, tj. překládat a revidovat překlady. To je zpočátku často důležitější, než pokusy sice rádoby originální, ale ve skutečnosti přece jen dosti nízké úrovně. Potřebujeme určitý kádr překladatelů na filosofické úrovni. Ale to by měl být jen start. Musíme si uvědomit jednu věc: že totiž situace filosofie ve světě a u nás je nepřehledná. Nevím, zda je dnes někdo s to říci, jak vypadá situace filosofie ve světě. Z toho by se mělo při vydávání edic vycházet. Někdo by se měl o takový přehled pokusit. Dopadne to třeba zle, nedokonale, ale za pokus to stojí. Ve filosofii je to tak ostatně vždycky. Filosofie je ve svých otázkách nedokonalým pokusem o řešení něčeho, na co nestačíme, ale co vyvolává vnitřní dynamiku další život. Zatím je vydávání filosofické literatury u nás značně náhodné.

Holub: To je velmi náročný úkol, kterého by si měla vzít co všímat vědecká pracoviště.

Cvekl: To je také otázka daleko účelnějšího rozdělení sil na tzv. filosofické frontě. Pokud jde o akademickou oblast, myslím, že velmi neutěšený stav je třeba v našem Filosofickém ústavu. Edice byla v posledních letech tak restringována, že nakonec ta mravenčí práce, kontrolování textů, nutná administrativa, odborné práce apod. je do značné míry nezajištěna. Nemůžeme zatím probojovat, aby se tento stav změnil.

Patočka: Máme kolegium filosofie, máme velký Filosofický ústav, máme ČSAV, která má všechno řídit. To je však velice těžkopádná organizace.

Netopilík: Myslím, že v posledních letech byla překladatelská práce znehodnocena tím, že byla posuzována jako nevědecká. Překlad se nehodnotí jako originální myšlení, nýbrž jako pouhý překlad.

Patočka: Mladí filosofové by jen získali, kdyby se věnovali nějaký čas překladatelské práci. Mohla by pomoci i fakulta, kdyby za diplomové práce považovala též kvalitní a náročná překlady.

Popelová: Když jsem letos dostala do ruky ten strašný elaborát akademického vědeckého plánu, měla jsem dojem drastičnosti a bezradnosti. Dobrý vědecký plán by mohl sloužit i nakladatelství. Byla vyslovena otázka o naší a světové filosofii. Nejednotnost v názorech na tuto otázku vadí naší kritice. My dnes můžeme kritizovat z hlediska úrovně, ale nemůžeme dost dobře kritizovat z hlediska pravdivosti nebo správnosti. Když si vezmete některé cizí edice, zjistíte, že vycházely z určité představy úrovně, ale také ze zcela jasné světonázorové koncepce. Tato koncepce nám dnes chybí. A přitom předstíráme, že ji máme.

Patočka: Pro tento úkol by nebylo třeba výrazné koncepce, originální filosofické platformy, je pro něj zapotřebí znalosti problémů, jak jsou dnes definovány a na jejichž základě se vytvářejí různé filosofické fronty. To je důležité. Ale je to také nadmíru složité. Dnešní situace filosofie ve světě není nijak skvělá. Je to přinejmenším situace nejasná. Patří k ní také to, že se světy zřítily a filosofie přirozeně s nimi. Nejednotnost dnešní situace není jenom nejednotností, která má historické analogie, nýbrž je také původní nejednotností naší doby. To je těžký problém, ale je třeba do něho kousnout.

Netopilík: Je zde ještě jedna věc: jak přiblížit filosofii lidu — i když je to otřepané heslo, problém zůstává. Jak vysvětlovat filosofii lidem, kteří nejsou filosofy a kteří přesto mají mnoho filosofických problémů.

Patočka: Uznávám, že to je jeden z nejnaléhavějších problémů — já sám to bohužel nedovedu, neumím dost přístupně mluvit a psát. Ale patří to k velké linii české filosofie — aby filosofové dovedli lidem říci něco k jejich starostem. Snad žádná jiná filosofie se tímto problémem tolik nezabývala.

KULTURNÍ TVORBA, 29. června 1967, str. 3.

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY, 7. července 1967, str. 13.

ROK 1968 SE BLÍŽÍ...

Státní plánovací komise projednala za řízení svého předsedy, místopředsedy vlády ing. Oldřicha Černíka, návrh opatření pro převod čtvrtého pětiletého plánu na nové ekonomické podmínky a pro vypracování plánu na rok 1968. Úvaha o převodu čtvrtého pětiletého plánu byla zpracována na úrovni centrálních orgánů a má sloužit podnikům, aby se znalostí nových ekonomických podmínek a se znalostí nových úkolů zpracovaly své podnikové plány do roku 1970. Je zároveň konkretizací usnesení květnového pléna ÚV KSČ. Upravená pětiletka dále posiluje strukturální přestavbu národního hospodářství tím, že urychluje výstavbu a výrobu v průmyslu chemickém, spotřebním a stavebních hmot. V souladu s tendencí vývoje posledních let má dojít jednak k poklesu absolutní spotřeby paliv, jednak k dalšímu přesunu spotřeby směrem k ušlechtilým druhům paliv a energie. Součástí nových podmínek jsou také opatření ve finanční, cenové, mzdové a úvěrové politice státu, která dále rozvíjejí základní pravidla nové soustavy. Kromě toho jsou zaměřena na usměrnění vývoje vlastní finanční základny státu a k regulaci nadměrného růstu prostředků, které nemají bezprostřední hmotný ekvivalent. Po rozsáhlé diskusi zaměřené zejména na sladění návrhů s koncepcí nové soustavy, plénum SPK doporučilo předložit materiál vládě.

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY, 7. července 1967, str. 13.

ČS. - SOVĚTSKÝ OBCHOD.

Smlouvu o dosud největší zakázce VŽKG v hodnotě dvou miliard 300 miliónů Kčs podepsala obchodní delegace tří čs. podniků, které se budou na jejím dodání podílet — VŽKG, Škoda a Ždárské strojírny. Jde o válcovnu plechů s rozměry válců 3600 milimetrů pro hutní závod Azovstal ve Ždanově v SSSR. Váha technologického zařízení této zakázky se bude pohybovat okolo 45 000 tun.

V Praze byl podepsán závěrečný protokol o splnění dodávek, zařízení a materiálů z Československa do Sovětského svazu v rámci mezivládní dohody o spolupráci na úseku černé a barevné metalurgie. Z Československa bylo dodáno upravárenské a těžební zařízení, nákladní automobily, obráběcí stroje aj. v celkové hodnotě 2300 miliónů devizových korun. Touto dohodou si Československo zajistilo dlouhodobé dodávky barevných kovů a železné rudy ze Sovětského svazu.

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY, 7. července 1967, str. 1.

ZAHRANIČNÍ OBCHOD a jeho náplň

Ve srovnání s rokem 1965 se obrat zahraničního obchodu v minulém roce zvýšil o 2,1 %, obchodní bilance skončila příznivě aktivem 200 mil. Kčs (v obchodní paritě). O něco nižší byl tentokrát obrat se socialistickými zeměmi. Způsobily to dohodnuté změny v kontraktních cenách, při přepočtu ve starých cenách objem výměny zboží i služeb obrat proti roku 1965 naopak o 3 až 4 % vzrostl. Obchod se socialistickými zeměmi byl a je i nadále rozhodující, podílel se na celkovém obratu 66,9 procenta.

V minulém roce stoupl vývoz rychleji než dovoz, zlepšení obchodní bilance nebylo však nikterak výrazné. Ve vývozu vzrostl především podíl strojů a zařízení, hlavně do rozvojových zemí, dobrým předznamenáním dalšího vývoje je zvýšení podílu průmyslového spotřebního zboží, zvláště bižutérie, sklářských výrobků, dále produkce keramické a kožedělné.

V dovozu měl v roce 1966 největší význam dovoz strojů a přístrojů k zlepšení technické úrovně našeho průmyslu, ze socialistických zemí byly dováženy strojírenské výrobky specializované v rámci RVHP. Pronikavě, o více než třetinu, se zvýšil dovoz moderních strojů a zařízení z kapitalistických států a přestože rok 1966 byl příznivý domácí zemědělskou výrobě, znovu se zvýšil podíl dovozu potravin i potravinářských surovin. Dovoz potravinářského zboží a ještě více spotřebního průmyslového zboží se příznivě projevil v částečném rozšíření sortimentu na valutním trhu a lze předpokládat, že tato tendence je trvalejšího charakteru.

(skp)

CZECHOSLOVAK FOREIGN TRADE, č. 6/67, červen 1967, str. 7. a 8.

Transport and Czechoslovakia's Foreign Trade

17/163/X

By PETR PRŮŠA

For Czechoslovakia, which exchanges goods with almost all countries in the world, international transport is naturally of great importance.

Considering Czechoslovakia's geographical position and the vast scope of her foreign trade in respect to both the range of traded commodities and the number of her foreign partners it is easy to understand that Czechoslovakia as a continental country should be highly interested in the conditions under which her goods are shipped, the amount of funds spent in the transport of goods being closely related to the rentability of foreign trade transactions.

The figures below reflect the ever-growing volume of commodities shipped to meet the requirements of Czechoslovakia's foreign trade:

in 1960	33 325 thousand tons
in 1966	41 924 thousand tons

representing an increase of 25.8%.

Among the individual means of transport, railways shared to the extent of approx. 75% in the total volume of transported goods and occupy first place. River transport carried out by Czechoslovak cargo boats on navigable waterways is second in importance. In 1966, 2348 thousand tons of goods were carried by Czechoslovak river boats, or 14.4% more compared to the 2051 thousand tons in 1960.

Hitherto, international road transport has been too small to do justice to Czechoslovakia's extensive foreign trade. In 1966, Czechoslovak lorries carried 167 thousand tons of goods exchanged between Czechoslovakia and countries abroad. Prerequisites have, however, been created for the rapid development of this form of transport within the framework of Czechoslovak foreign trade.

In Czechoslovakia's trade with overseas countries, maritime transport plays an important role. With expanding trade with these countries, Czechoslovakia's transit trade with European seaports is also expanding. While in 1960, 5363 thousand tons of goods were shipped through these ports, in 1966 this figure rose to 7602 thousand tons, representing an increase of almost 30%. Compared to 1937, the volume of trade with overseas countries went up in 1966 by 220%.

This relatively extensive maritime transport shows on the one hand that Czechoslovakia takes a greater share in sea transport than many a maritime country in the world and, on the other hand, that Czechoslovakia is a good partner of European ports through which her goods are, or can be, shipped as well as of shipping companies engaged in maritime transport.

The main routes along which Czechoslovak goods are shipped to overseas are the ports of the Baltic, the Black Sea, the Adriatic and the Port of Hamburg in which most of the goods exchanged between Czechoslovakia and overseas countries are handled. Czechoslovakia ships her goods through 26 ports in Europe. In the first place she uses Polish ports through which in 1966, 5[illegible] thousand tons of Czechoslovak transit goods were shipped. This figure represents an increase of 635 thousand tons over 1960. Since 1956, the Polish port of Szczecin has held first place. In 1966, 2177 thousand tons of Czechoslovak goods were transshipped in this port. Until 1957, Hamburg was first in importance.

	in thous. of tons 1960	1966	Index 1966/60
Szczecin	1897	2177	114
Gdynia/Gdansk	773	1328	171
Rostock, Wismar	54	251	464
Hamburg	841	1470	174
Fiume	430	1570	365
Triest	197	359	181
Braila/Galac	343	542	158
Reni/Izmail	200	204	100

The majority of the goods transshipped via these ports were of Czechoslovak origin. The share of the individual ports in the total volume of goods exchanged between Czechoslovakia and overseas countries depends not only on the size of the port and its distance from Czechoslovakia's main industrial centres, the standard and

conditions of the transshipment operations in the port and the number of shipping routes and lines to the world's most important ports, but also on the outlay necessary to transport the goods to the European port. Thus it follows that some important West-European ports, such as Rotterdam, Amsterdam and Antwerp participate in Czechoslovak maritime transport to only a small extent, the cost of railway transport to these ports being far higher compared to other routes used by Czechoslovakia's foreign trade.

In 1966, the goods supplied from Czechoslovakia overseas were carried by ships sailing under 58 different flags. Liners took a share of 40.8%, tramps of 59.2% in the weight of the goods. Czechoslovakia's main trade partners in maritime transport were shipping companies whose ships, sailing under different flags, carried in 1966 the following quantities of goods (in thousands of tons):

Yugoslavia	998	G.D.R.	371
Poland	867	Great Britain	248
U.S.S.R.	566	G.F.R.	244
Greece	203	Netherlands	93
Lebanon	140	Finland	72
Norway	124	Denmark	68
Italy	495	Sweden	60

On ships under the Czechoslovak flag, 453 thousand tons of Czechoslovak goods were transported.

Included in these figures are only cargoes whose freight was paid by Czechoslovak foreign trade.

The share of Czechoslovakia's foreign trade in maritime transport shows that the Czechoslovak Socialist Republic is an important user of shipping service facilities. These will increase in volume with Czechoslovakia's expanding foreign trade in conformity with the plan of Czechoslovak economic development. Payments for maritime transport services are an important item of Czechoslovakia's so-called invisible imports from some countries, and it stands to reason that the Czechoslovak foreign trade will use the ports of countries where suitable conditions in the field of trade policy exist.

CZECHOSLOVAK FOREIGN TRADE, č. 6/67, červen 1967, str. 7. a 8.

LITERÁRNÍ NOVINY, 1. července 1967, str. 6.

ZVŮLE

Je trestuhodné a zaslouží pranýř, s jakým pohrdáním, bezohledností a neúctou k zákazníkovi se ohová družstvo Fotografia, dá-li si mu vyvolat úzký film, dejme tomu osmičku, ať černobílou nebo barevnou. A vyvolat si mu to dát musí, jinou možnost nemá. Pěstuji tohoto koníčka asi tři desítky let, ale nepamatuji se, že by kdy kvalita služba podniků vyvolávajících tyto filmy na tak nízkou úroveň, na jaké je nyní. Vyvolaný film dostane zákazník téčkdy v takovém stavu, že neví, zdali má brečet nebo spílat. Jednou z kardinálních závad je nepřesné rozříznutí filmu po délce uprostřed, jež zaviňuje samozřejmě jeho špatný chod v promítačce, ale kromě toho bývá film zpřeházen, takže začátek je uprostřed a konec na počátku. Film z cesty, zejména zahraniční, je pro každého cenný osobní dokument, a jestliže mu jej dovede Fotografia zkazit nebo jeho části zničit nepozorným políním nebo postříkáním chemikáliemi či jinak, nemůže jet do zahraničí natočit jej znova, to by si měla Fotografia uvědomit.

Vrcholem všeho je adjustace filmu, který družstvo zákazníkovi po vyvolání vrací. Neupadlo ještě v zapomenutí doba, kdy firma, která svěřil zákazník film k vyvolání, mu jej vrátila nejen bezvadně vyvolaný, ale natočený na cívce tak, že se dal okamžitě promítat. Dnes mu jej Fotografia vrací zrolovaný v ruličku, na které si zákazník teprve musí najít počátek, pak musí obě půlky filmu slepit a přetočit na cívku. To všecko má pro něho udělat družstvo, dává si za to přece platit, a ne právě málo. Kdežto dříve se za opravdu dokonalou službu firmě vyvolávající film nemuselo platit nic, protože vyvolání filmu bylo zahrnuto v ceně filmu, stojí dnes vyvolání filmu často aspoň tolik co film sám, a někdy i víc. Například barevný film stojí v Sovětském svazu 15,50 Kčs, ale obyčejné vyvolání (hotové za několik týdnů) stojí u nás 18 Kčs a expresní (do týdne) dokonce 27 Kčs. Chce-li mít třeba cizinec film vyvolaný u nás aspoň do týdne, zaplatí padesátiprocentní příplatek za mizernou práci a ještě mizernější „reprezentační" adjustaci, zatímco doma má vyvoláno do 24 hodin výborně a zdarma, protože s koupí filmu zaplatil už i vyvolání.

Rčení, že něco je bez konkurence, znamenalo kdysi, že je tak dobré, že je žádná konkurence nemůže ohrozit, dnes však dostává jiný smysl: není žádná konkurence, a proto si můžeme dovolit dělat práci ostudně laciácky. Říkávalo se, že za málo peněz je málo muziky. Tady kdyby bylo za hodně peněz aspoň trochu muziky.

A. C. NOR

EKONOMICKÁ REVUE, č. 6/67, červen 1967, str. II.

19/163/X

Stagnace v naší letecké dopravě

Naše letecká doprava dosáhla v létech 1958—1962 velkého rozvoje pomocí progresívního dopravního parku; její roční přírůstky výkonů v tomto období dosahovaly 30—50 %. Pražské letiště se stalo významným centrem mezinárodní letecké dopravy a nalétává na ně dnes 28 leteckých společností a 1,5 miliónu cestujících ročně. Na celkovém objemu výkonů se podílí převaha zahraniční dopravy; činí 68 %.

Od roku 1962 však rozvoj naší letecké dopravy stagnuje. Objem výkonů dosahuje ročního přírůstku kolem 3 %, což je několikanásobně méně, než je dosahováno v zahraničí. Hlavní příčinou je zastarání leteckého parku; letadla TU 104, která kdysi byla na špičce světové úrovně, se přestala již vyrábět a zatím za ně nemáme žádnou náhradu. Rovněž druhé letadlo IL 18 je turbovrtulové a na zahraničních linkách již není konkurence schopné. Zcela nám chybějí dálková čtyřmotorová letadla. Vážné obtíže jsou také ve vnitrostátní dopravě, kde dosavadní typ letounu IL 14 je zastaralý, přestal se vyrábět a rovněž není za něj náhrada. Československá letecká doprava se snaží urychleně o obnovu tím, že uvažuje o zakoupení 2—3 velkých čtyřmotorových dálkových strojů určených pro zamýšlené transatlantické linky, které by mohly mít podíl na devizovém přínosu našeho hospodářství. Dále se uvažuje o zakoupení letadel sovětské provenience typu TU.

Také naše letiště nestačí držet krok s velkým růstem letecké dopravy. Leteckou zabezpečovací techniku převážně nakupujeme v kapitalistické cizině, naproti tomu naše radiolokátory a letištní osvětlení mají světovou úroveň. V poskytování služeb v letecké dopravě jsou též značné mezery; patří k nim prostorové obtíže, nedostatečný počet letištního personálu a zčásti i jeho odměňování, které není vždy v souladu jak s kvalifikačními nároky, tak s odpovědností a významem práce. Přednostně se nyní budují dvě velká mezinárodní letiště v Praze a v Bratislavě. Ostatní vnitrostátní letiště se budou rekonstruovat teprve po roce 1970.

msg